

Poštnina plačena v gotovini.

Vzajemna

Svoboda • 3

ILUSTRIRANA
KULTURNA IN
DRUŽINSKA
REVIJA

IZHAJA
MESEČNO

MAREC 1937

LETO I.

Motiv z ženev-
skega jezera.



Manufakturna trgovina na veliko

Šalamun & Lampé, Ljubljana

Frančiškanska ulica šte. 4



Štampilje etikete, emaillirane tablice in vsa pečatila
nudi po zmernih cenah trdka

TEODOR RABIČ-LJUBLJANA
MIKLOŠIČEVA CESTA 13

Razgovor žene z možem:

Žena: Kdaj prideš zvečer domov?

Mož: Ne kmalu, imam sejo. Kaj bo za večerjo?

Žena: Makaroni „OKI“ s salato!

Mož: Dobro, ženka, ne bom šel k seji, bom ob pravem času pri večerji!

GOSPODINJE! Tudi z našimi makaroni „OKI“ navežete može na dom, zato kuhajte in kupujte le naše domače jajčne testenine znamke

„OKI“, Ljubljana, VII, Celovška cesta 232

Gagelova semena

ZAHTEVAJTE LE

V VAŠEM KONSUMU!

SLOVENSKA NARODNA PODPORNA JEDNOTA

največja slovenska gospodarska in dobrodelna zadruga v SEVERNI AMERIKI. — Najboljša zavarovalnica za življenje, za bolezni, poškodbe itd. — Posluje v Zedinjenih državah in Kanadi. — Ima približno 50.000 članov v obeh oddelkih in blizu 635 podružnic po raznih krajih Amerike.

PREMOŽENJE NAD 6.000.000* — DOLARJEV

Za nasvete in informacije se je obrniti na:

**Glavni urad S. N. P. J., 2657-59 So.
Lawndale Ave., Chicago, Ill.**

Knjigarna Kleinmayr & Bamberg

Ljubljana, Miklošičeva cesta 16. / Telefon 31-33

najstarejša v Jugoslaviji, priporoča svojo bogato zalogo strokovnih in zabavnih knjig v vseh jezikih, kakor tudi muzikalij za petje, klavir in druge instrumente. Knjige in časopise, v zalogi se ne nahajajoče, dobavlja iz inozemstva v najkrajšem času.

KONZUMNO DRUŠTVO ZA MEŽIŠKO DOLINO

r. z. z o. z. — Poštni predal 3. — Telefon int. 5.
Poštni ček. račun 15.925. — Brz. Kodes Prevalje.

Centrala in skladišče: Prevalje

Prodajalne: 1. Prevalje, 2. Leše, 3. Guštanj, 4. Muta, 5. Črna I., 6. Črna II., 7. Mežica, 8. Sv. Helena, 9. Pekarna Prevalje.

Sprejema hranilne vloge in jih obrestuje po najvišji obrestni meri. — Pristopnina 5 Din.

Splošna gospodarska in konzumna zadruga za Gorenjsko

r. z. z o. z., Jesenice-Fužine, Cankarjeva 3.

Prodajalne: Sava, Jesenice, Borovlje, Kor. Bela, Dobrava, Sp. Gorje, Mojstrana. — Zadrugne gostilne: na Savi v Del. domu, na Kor. Beli, nasproti postaje. — Zadrugni kino: Radio poleg Del. doma. — Delavska domova: na Savi-Jesenicah, v Sp. Gorjah!

KONZUMNO DRUŠTVO RUDARJEV

Hrastnik, r. z. z o. z. — Ustanovljeno 1906

Ima 3 prodajalne, zadrugno gostilno in pekarno. Član postane lahko vsak. Delež Din 100.—. Sodrugi, sodružice podpirajte Vašo zadrugo, Vaš Delavski dom.

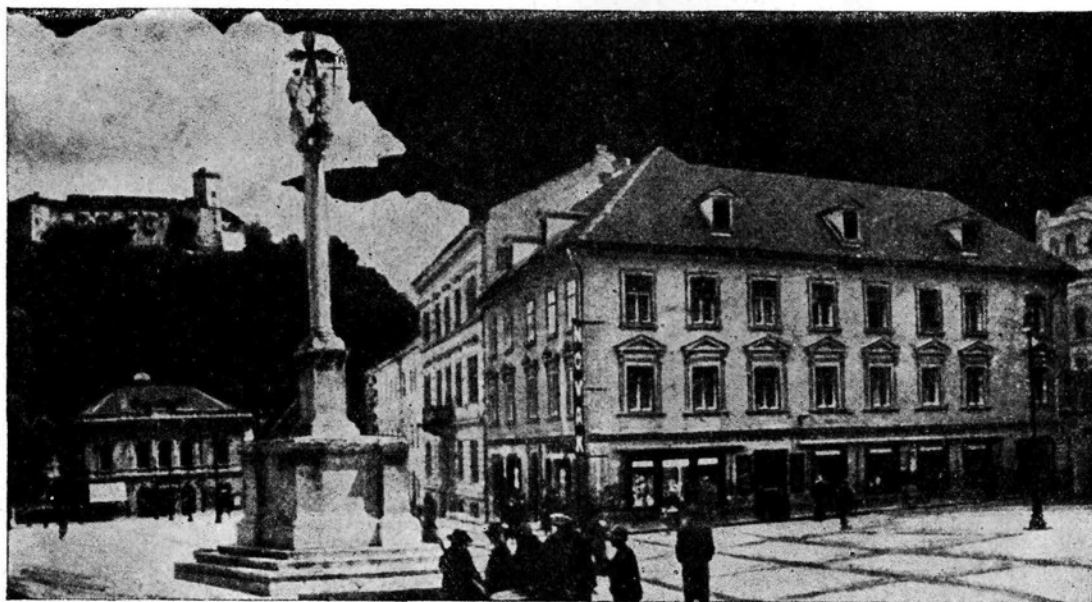
Času primerno

je, da kupujete za obleke, plašče, površnike in manufakturno sploh pri znani solidni trdki

NOVAK

Ljubljana, Kongresni trg 15

Ravno dospele novosti
Ogromna izbira
Vedno najceneje



Mirko Kus-Nikolajev:

Hrvaško vprašanje in delavski razred

Razprava pod tem naslovom je izšla v zagrebški ugledni reviji »Nova Evropa« dne 26. jan. t. l. Ker je ta razprava našega prijatelja ne samo informativnega značaja o hrv. vprašanju, temveč podaja tudi osnovne smernice za stališče del. razreda napram našemu notranje-političnemu problemu sploh, jo priobčujemo tudi mi, samo nekoliko skrajšano. — Op. ur.

Zedinjenje, izvršeno leta 1918., je našlo na Hrvatskem ta-le položaj: liberalno buržuazijo, ki je od zedinjenja pričakovala okrepitev in razširjenje svoje gospodarske podlage in s tem tudi okrepitev svojega političnega vpliva, in konservativne srednje sloje, ki so bili spočetka ali pod sugestijo novonastalega položaja, ali so pa čakali, kako se bodo dogodki razvijali. V rokah buržuazije je postalo jugoslovenstvo orodje oblasti. Nikdar in nihče ni pomislil, da naj bo jugoslovanstvo likvidacija kulturne, socialne in politične hrvatske individualnosti — jugoslovanstvo naj bi bilo samo višja oblika skupnosti, nova oblika za ustvaritev zložnejše socialne zavesti o povezanosti Srbov, Hrvatov in Slovencev. Čeprav pri oceni sklepov južnih Slovanov ne gre za posebne etnične, a prav gotovo ne za rasne posebnosti posameznih sestavnih delov, vendar so velike geopolitične, kulturno-politične in verske razlike pri njih dovolj izrazite, da ne prenesejo mehničnega unitarizma.

Toda liberalno meščanstvo je pri nas izvrtalo smisel jugoslovanske ideje, ker se je trudilo, da v prvi vrsti zavaruje svoje materialne interese. Enako vlogo je buržuazija igrala v zedinjeni Italiji in Nemčiji. Kruti centralizem je težko zadel srednje hrvatske sloje, saj sploh ne more odgovarjati njihovi gospodarski strukturi. Centralizem je politični sistem veleburžuazije in samo elastična administracija lahko vsaj do neke meje ublaži njegove slabe lastnosti. Neizogibna je bila reakcija na to. Močni srednji sloji so se borili za svoj obstoj in v tem znatno tiči hrvatsko vprašanje, in sicer še toliko bolj, ker se skriva za njim boj vseh prečanskih krajev za njihov gospodarski obstoj; a garancijo za zavarovanje tega obstoja vidijo ti kraji v pravilnem reševanju političnih odnošajev, oziroma v vzpostavitvi političnega ravnotežja. Resnica je, da so srednji sloji (med nje štejemo tudi kmetске posestnike) danes po številu najmočnejša socialna skupina na Hrvatskem in v Vojvodini, in zato imajo pravico, da rešitev svoje gospodarske in politične eksistence zahtevajo v tisti obliki, ki najbolj odgovarja njihovim interesom.

Kakšno je stališče delavskega razreda napram temu razmerju? — Naš delavski razred številčno ni močan, vendar bi po svojem položaju v produkcijskem procesu mogel imeti mnogo važnejšo vlogo, kakor jo ima. Ne samo v političnem, temveč tudi v družabnem življenju bi mogel biti pomemben faktor. To pa ni iz dveh razlogov: radi svoje razcepljenosti v cel niz frakcij, ki se s čudovito vztrajnostjo pobijajo med seboj, in radi svoje socialne strukture. Največji del naših delavcev se rekrutira iz obubožanih srednjih slojev v mestu in na deželi; a ta človeški material popolnoma obvladajo tradicije njegove prejšnje družabne sredine in miselno je še zaprt v svoj prejšnji življenjski krog. Delavsko gibanje s svojo raz-

redno ideologijo še nima zanj privlačnosti, a dobro organizirana propaganda konservativnih krogov je še vedno v stanju, da zaustavlja in ovira njegovo orientacijo v razredno fronto.

Ena velika napaka je znatno oslabilo prodorno moč razrednega delavskega gibanja, čigar nosilke so pri nas strokovne organizacije delavcev in nameščencev; to je vera v ekonomsko avtomatičnost. Po tem naziranju mora delavec neizogibno, radi samega gospodarskega boja priti do razredne zavesti. Tako gledanje je ustvarilo neke vrste fatalizem in onemogočilo potrebno aktivnost v pridobivanju množic, posebno indiferentnih. Slabe strani takega pojmovanja so se pokazale takoj, ko se je formiralo hrvatsko narodno gibanje, posebno ko se je aktiviral Hrvatski Radnički Savez (HRS). Formiranje hrvatskega gibanja pod hrvatsko seljačko stranko je imelo razumljivo namen, da zbere vse sloje hrvatskega naroda, pa zato seveda niso izpustili hrvatskih delavcev, ki so v nekaterih predelih Hrvatske pomembni po svojem številu. Ni jim bilo težko dobiti te delavce: ti delavci so večinoma daleč od razredne zavesti in popolnoma vezani na svojo prejšnjo življenjsko sredino; poleg tega je precejšnja neaktivnost del. razrednega gibanja pustila te množice ob strani.

Usoden je predsodek, da se mora delavec že po svojem položaju v produkcijskem procesu razredno opredeliti. Sam razred, ki mu nekdo po svojem materialnem položaju pripada, ga še ne napravi za borca! Seveda morejo življenjske izkušnje pospešiti njegovo dogorevanje, toda pravilno to ni. Kakor vsaka družabna skupina, tako tudi delavec reagira na vse odnose v družbi: politična vzgoja mu omogoča, da pravilno oceni svoje doživljanje; a tam, kjer politične vzgoje ni, je delavec sprejemljiv za vsako, pa še tako protirazredno idejo.

Nekateri so prepričani, da bodo gospodarske akcije morale delavce v HRS-u privedi do razrednega spoznanja. To je velika zabloda. V mnogo deželah že desetletja obstoje delavske organizacije (n. pr. katoliške), ki so tudi bojevale ogorčene boje za izboljšanje življenjskih in delovnih pogojev za svoje delavce, pa ni prišlo med njimi do razrednega spoznanja.

Ako bo delavsko gibanje pri nas hotelo zavzeti mesto ki mu pripada, potem je edino jamstvo za njegovo uspešno delovanje v izgradnji in aktiviranju najpozitivnejših odlik socializma: v boju za človečanstvo, svobodo, demokracijo, socialno pravičnost in osebno nedotakljivost. Toda deloma opažamo prav nasprotno: del delavskega gibanja misli, da je danes potrebno, da se danes likvidira lastna ideologija, ker upa, da bo na ta način zajel množice. Taka taktika utegne postati usodepolna. Delavsko gibanje nima, niti ne more imeti nič proti hrvatskemu narodnemu gibanju toda ohraniti mora svojo popolno idejno neodvisnost in svojo organizacijsko samostojnost — ker v tem je vsa njegova moč.

Položaj delavcev v HRS-u ni zavidanja vreden: po eni strani hočejo ostati v najtesnejši zvezi s hrvatskim narodnim gibanjem, a istočasno želé potom svoje stanovske organizacije izboljšati svoje življenjske pogoje. Antikapi-

MESTO

se imenuje povojni ruski roman, ki je bil doslej preveden v 9 jezikov in ki se v vseh evropskih državah najbolj čita.

Roman opisuje nadebudnega ruskega mladeniča kmečkih staršev, ki se povzpne do visokošolske naobrazbe, postane pisatelj, se zaljubi, zaide v družbo pesnikov itd., študira svoj nov ruski rod, živi dalje časa v mestu in se končno po mnogih dogodkih in izkušnjah hoče vrniti zagrenjen zopet k svoji rodni grudi.

NEKAJ IZ VSEBINE:

Stepan Radčenko, glavni junak knjige. Nadijka, njegovo prvo poznanstvo na potu v mesto in ljubezen, ki jo kmalu potem zavrže in na koncu zopet išče, je pa ne najde, ker je poročena z njegovim prijateljem.

Gnidyj in njegova žena Musinjka, s katero ima razmerje, sta prva njegova stanodajalca, ki mu nudita sobo v mizarski delavnici, pozneje pa v kuhinji in za to opravlja gospodarska dela, v hlevu in kuhinji, obenem pa pridno študira na visoki šoli.

... Loti se pisateljevanja z veliko vnemo, kar hoče pozneje opustiti in pri čemer ima velike uspehe.

... postane učitelj ukrajinščine in predavatelj istega jezika v institutu; poznanstvo z Zojsko, ki ji obljubi zakon, kar ga pa nazadnje zgriva, ker pride do prepričanja, da ga žena le moti pri delu.

... je glavni urednik velike založbe, kjer so mu podrejeni razni pisatelji, ki so bili nekoč njegovi kritiki.

... Poznanstvo s poetom Vygorskyjem, s katerim se sestajata v določeni pivnici in obdelata marsikako snov.

... Spoznanje mestne gnilobe in hrepenenje po lastnem podeželskem domu.

... Spet išče Radčenko Nadijko, s katero se hoče vrniti od koder sta prišla, je pa ne najde več. Našel je le plesalko, s katero prebije nekaj lahkomiselnih trenutkov.

... Po velikem tavanju in duševni izmučenosti se vrne namesto na deželo, v svojo sobo, se zapre in začne pisati Povest o ljudeh.

NAROČILNICA

Podpisani naročam knjigo MESTO za ceno Din 15.—, katero mi blagovolite poslati po povzetju na spodnji naslov

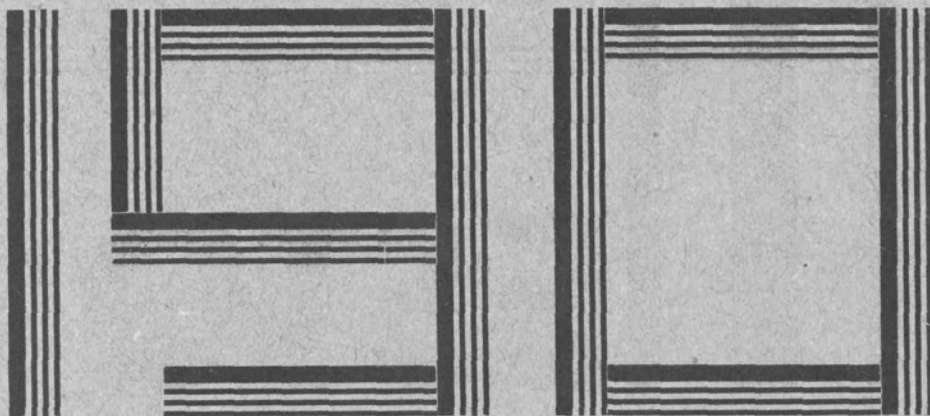
Ime in priimek:

kraj:

pošta:

ulica: hiš. št.:

Podpis:



STRANI OBSEGA KNJIGA

in se tako zanimivo čita, da jo je le težko odložiti.

Spisal jo je znan poljski pisatelj Pidmogyl'nyj, v slovenščino pa jo je prevedel vsem Slovincem dobro znani pesnik in pisatelj Tone Seliškar.

Tipograf, ki je to knjigo prvi čital za prevajalcem in založnikom, je najboljše merilo, da je knjiga zares dobro, deloma napeto in jako razumljivo čtivo. Rekel nam je, da se je od dela le težko ločil, ko je stavil ta velezanimivi roman.

Kdor bo čital roman »**MESTO**«, ga bo gotovo priporočil svojemu sosеду ali sosedi.

To je knjiga, ki jo morajo čitati tudi ženske, saj je krivica, da bi izhajali romani le za moške.

Slovencev je komaj dober milijon, tako malo, da je čuda, če slovenske knjige sploh izhajajo.

Ravno radi tega so pa vse knjige izredno previdno zbrane in roman »**MESTO**« je še prav posebno dober, ker opisuje življenje iz Ukrajine, torej iz onega sveta, o katerem mi vsi nič ne vemo, ki nas pa mora ravno radi tega najbolj zanimati.

Čeprav je knjiga nenavadno debela in je bila izdaja zvezana z velikimi stroški, stane poedin **komad le 15 Din.**

Knjigo prodajamo le radi tega tako poceni, ker smo jo sami tiskali in založili, ker ni nobenega posrednika vmes, ki bi povečal njeno ceno. Vsak, ki jo bo naročil, bo rekel, da mu za ta denar ni žal.

Odrežite spodnjo naročilnico in jo dajte na pošto.

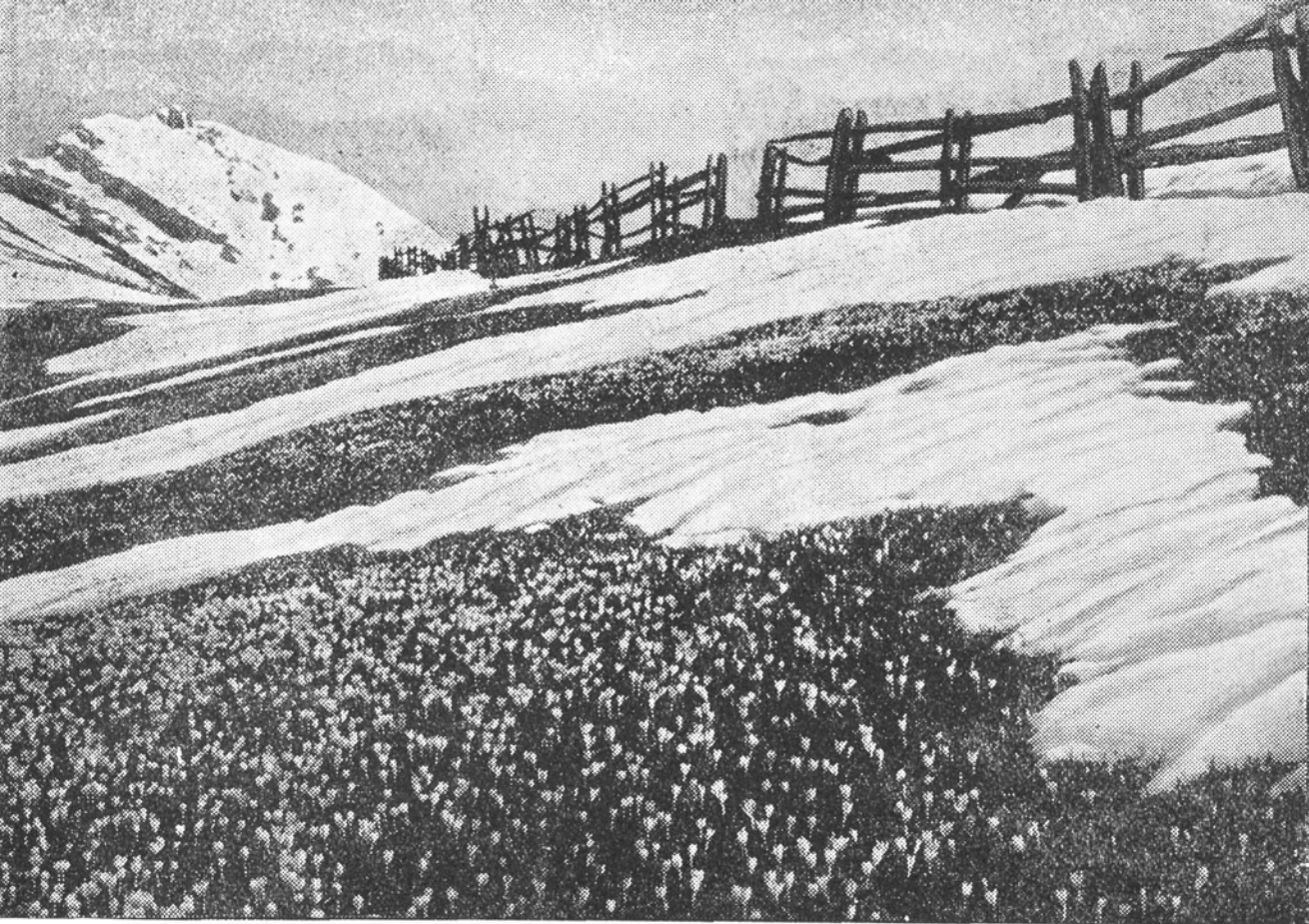
LJUDSKA TISKARNA D. D., MARIBOR.

Tit.

**LJUDSKA
TISKARNA d. d.**

MARIBOR

SODNA UL. 20



*Sneg se umika
vročemu pomla-
danskemu solncu ...*

talizem hrvatskih delavcev je lahko našel podporo v hrvatskem narodnem gibanju dotlej, dokler so ga stvarno nosili srednji sloji, ki so tudi protikapitalistično razpoloženi; toda danes se že opaža v tem gibanju močan vpliv kapitala, posvetnega in cerkvenega veleposestništva, ki reže nove značilne črte v družabni profit tega gibanja. Veleburžuazija je jasno spregledala polom svoje še nedavne gospodarske in politične intransigentnosti in se spretno uvrstila v hrvatsko narodno gibanje, v katerem danes ni brez vpliva. Vpliv te buržuazije se že jasno vidi v gibanjih, ki jih je v zadnjem času vodil HRS. To dejstvo omogoča, oziroma lajša možnost, da idejno osvojimo hrvatske delavce; toda to bo imelo pomembnejše rezultate šele potem ko se reši hrvatsko vprašanje in ko bo razredno delavsko gibanje okrepilo svojo aktivnost v določeno idejno smer.

Toda obstoja še ena možnost: fašiziranje srednjih slojev. Tudi pri nas imajo kapitalistični krogi interes na fašizmu in tega ne bodo opustili, samo da se jim ponudi prilika. Vprašanje je, če so demokratični elementi v narodnem gibanju dovolj močni, da se upro tem poskusom. Kajti ne smemo izgubiti izpred oči dejstva, da so srednji sloji po svoji socialni strukturi sprejemljivi za fašistično ideologijo in da zna velekapital v polni meri izkoristiti to sprejemljivost. Pri tem je treba vedeti, da je najmočnejši nasprotnik fašizma močno delavsko gibanje,

ki s svojo aktivnostjo lahko sugestivno vpliva tudi na srednje sloje.

Delavski razred je že po svojem socialnem značaju in po svojem gospodarskem položaju konstruktiven faktor; toda nikdar ne sme zapustiti svojih osnovnih ideoloških smernic radi kakršnihkoli začasnih političnih računov. Eden od predpogojev njegovega normalnega razvoja je vsekakor, da se reši hrvatsko vprašanje v okviru Jugoslavije. Pri rešitvi tega vprašanja more in mora sodelovati v okviru svojih ideoloških načel in svoje aktivnosti, ker samo tako more ohraniti svoj značaj in svoje odlike. Internacionalizem razrednega delavskega gibanja ni protinacionalen; toda njegov internacionalizem je v isti meri zgodovinska funkcija proletariata, kakor je nacionalizem zgodovinska funkcija buržuazije. Od primitivnih barbarških krdel do pojma človečanstva se dviga zavest o socialni pripadnosti človeka na vedno višje in širše kroge skupnosti. Pozitivnost marksističnega internacionalizma je ocenil sam Masaryk ko je s prstom pokazal na blagotvorno misijo, ki jo je ta ideja izvrševala v Rusiji z njenimi številnimi narodnostmi. Tudi v naši sredini bi mogel ublažiti in vzeti ostrino narodnostnim bojem. Privlačna moč delavskega razreda povsod na svetu je ležala v njegovem aktivizmu, v njegovi pripravljenosti in budni volji, da prenese tudi največje žrtve za dosego znosnih odnošajev med ljudmi in narodi.

R A Z N O

Indija pozdravlja demokratsko Španijo. V Elidspuru se je meseca januarja vršil 50. vseindijski kongres, ki mu je predsedoval Pandit Nehru. Gandhi mu je poslal pozdrav kot predstavniku 350 milijonskega naroda Indije. V svoji resoluciji se je kongres spominjal tudi dogodkov v Španiji in pravi:

»Kongres z globokimi simpatijami in skrbjo sledi borbi, ki jo vodi španski narod s skupino vstaških generalov, ki jim pomaga-

jo vojaški oddelki iz inozemstva in evropske fašistične države.

Kongres uvideva, da bo imela ta borba med demokratsko naprednostjo in fašistično reakcijo velikanske posledice za bodočnost vsega sveta in za odnose Indije napram imperijalizmu.

V imenu 350 milijonov Indijcev pošilja kongres svoje najiskrenejše pozdrave španskemu narodu, z željo, da vztraja v tej borbi in dovede k zmagi to veliko borbo za svobodo, ne samo Španije, temveč vsega sveta.«

Film v češkoslovaških šolah. Češkoslovaško šolstvo se poslužuje vseh modernih pridobitev tehnike, ki jih more uporabiti pri šolski vzgoji. Mnogo šol ima svoje lastne kinoaparate za nazorni pouk. Lansko leto so na 200 šolah uvedli posebne šolske aparate, ki predvajajo filme, ki niso več napravljeni iz običajne celuloze, ki je tako lahko netljiva in mnogokrat vzrok nesrečam, temveč iz posebno prepariranega, ognjevarnega celofana. Aparat je zelo praktičen in enostaven, tako da ga lahko vsak otrok upravlja in stane samo 3000 do 4000 Din.

Ko so ga po petih urah rešili izpod plazu,
so ga na rjava, zamazana nosila položili.
Potem so ga po rovih in šahtu prenesli na dan,
so mu z obraza vlažni premogovni prah izmili
ter položili na belo posteljo v svetli sobi.
Njegovo sekiro so kdo ve kje pod plazom pustili.

Ko se je zvečerilo, se je zavedel in videl,
da oba jamska tovariša poleg njega ležita,
da sta ju ženi z otroki prišli obiskat
in da zdaj v težkih skrbah ob ležiščih slonita.
Otroci se mater za krilo drže in jih je strah.
Še zmerom tovariša v hudih bolečinah ječita.

Potem sta se zbudila iz bolečin
in sta ženo in otroke z roko pogladila.
Ženi bili sta srečni in sta se nasmehnili.
Prva je svojega starega celo poljubila.
»Kdo bi si mislil? Pa pravijo, da jo pretepa!«
On pa je sam. Samotnost se ga je doteknila.

Čez nekaj dni so našli ter mu prinesli sekiro.
Kakor po dragem darilu je roko svojo izprožil,
jo s težkimi prsti narahlo prijel in pobožal.
»Moja, moja sekira!« je svojo samotnost potožil.
Ogledoval jo je in prekladal ko prvi dan.
Potem jo je miren ob vzglavju na tla položil.

O DEMOKRACIJI

»Demokracija še ni dosežena. Ona je ideal ljudi, ki želé tako organizirano družbo, da bi imel vsak človek enake pogoje, da bi razvil tiste sposobnosti, ki so najboljše v njem. A taka družba še nikjer ne obstoja,« pravi Anglež Delislie Burns (izgovori: Delajl Berns). Najbližje demokratičnemu idealu so skandinavske države, Anglijo, Ameriko in Francijo imenujemo demokratične države vendar še niso tako urejene, da bi odgovarjale temu, kar si pod resnično demokracijo predstavljamo. Te države imenujemo demokratične zato, ker so najdemokratičnejše od vseh velikih držav na svetu; v teh državah je največ demokratičnih ustanov, tradicij in možnosti za spopolnjevanje demokracije, večja ali manjša kontrola ljudstva nad vlado in v primeri z drugimi državami največje število resnično svobodnih ljudi. Toda prave, popolne demokracije do danes še v nobeni državi na svetu ni bilo.

Kaj je torej demokracija?

O tem je precej zmedenih pojmovanj po zaslugi njenih nasprotnikov, ki se bore proti njej ne samo z nasiljem, temveč morda še mnogo bolj s tem, da predstavljajo ljudem pod demokracijo nekaj popolnoma drugega, kakor ona resnično pomeni, in s tem povzročajo zmedo med nepoučenimi ljudmi, ki tvorijo še vedno večino prebivalstva vsaj pri nas, kakor vemo. Tako pravijo nekateri, da pomeni demokracija vlado ljudske tolpe, nevednega ljudstva (= demosa); ta potvara demokracije je med samimi njenimi pristaši ustvarila domnevo, da se demokracija razlikuje od drugih političnih oblik samo po številu ljudi ki odločajo v javnem življenju. Če bi demokracija pomenila to, bi bil vsak razumen človek proti demokraciji. Kajti potemtakem bi čreda ovc predstavljala najpopol-

nejšo demokracijo; in če bi se večina izjavila za diktaturo, bi bilo demokratično, da bi tako odločitev sprejeli na znanje. To je pa nesmiselno. Demokracija ne more biti družba med seboj podobnih si ovc, temveč demokracija je družba enakopravnih ljudi. V demokraciji je vlada odgovorna v političnem smislu, to se pravi, vlada mora za svoje delo odgovarjati ljudstvu; s tem pa pade tudi na ljudstvo enak del odgovornosti. Čim bolj se spopolnjuje demokracija, tem večja postaja odgovornost ljudstva; kajti če ljudstvo res kontrolira upravo in vodstvo države, nosi tudi odgovornost za vse.

Demokratični ideal nikakor ne odklanja, da tudi v praksi priznava razlike, ki so med ljudmi v razumu in značaju. Demokrat smatra, da v družbi ne smejo odločati razlike, ki izvirajo iz telesne moči, rojstva ali bogastva. Demokracija je mnenja, da smo vsi ljudje enaki, ker se bodo razlike v razumu in značaju ugodno pokazale samo, ako imamo vsi enake življenjske pravice. Zato prav demokracija omogoča splošen razmah kulture.

Za uresničenje demokratičnega ideala so potrebni nekateri predpogoji, tako vlada večine najširše politične pravice in suverenost ljudstva, to je, da je ljudska volja najvišje merilo. Kakor še nikjer ni uresničena popolna demokracija, vendar se je že brez dvoma izkazalo, da je ljudska suverenost in na njej sloneča vlada najboljša politična oblika, ki jo je doslej človek izoblikoval. Kjer je bila država samo organizacija uradnega aparata, ki je vladal nad veliko množico podanikov, so se prej ali slej pokazale zelo slabe posledice. Najmočnejši so danes narodi, kjer je država demokratična politična organizacija vseh državljanov ki se pokoravajo uredbam, ki so jih sami s svojo lastno voljo sprejeli.

Dvomljiv predlog. »Washington Post« poroča, da je neki draguljar iz Milwaukeea (Amerika) predlagal, naj bi se vsakemu državljanu, ki redno plačuje vse davke, podelilo kako častno odlikovanje. List pripominja na to: »Ideja ni slaba, nastaja le vprašanje, če bi takemu rednemu plačevalcu davkov še ostalo toliko, da bi si imel svoje odlikovanje na kaj pripeti.«

Najmanj štiri otroke mora imeti vsak italijanski zakonski par; tako je odredil zakonitim potom veliki fašistični svet. Štirje otroci bodo po svojih stariših lahko nasledili vse premoženje; trije samo tri četrtine, ostalo četrtino vzame država; dva otoka dobita samo polovico, en otrok pa samo eno četrtino zapuščine. Kdor pa umrje brez otrok, pa mu po smrti vse premoženje vza-

me država, sorodniki ne dobe ničesar. Do leta 1950. mora Italija šteti 60 milijonov prebivalcev, čeprav fašistična vlada opravičuje svojo osvojevalno politiko s tem, da je Italija preveč na gósto obljudena.

Število novorojenčkov v Moskvi je bilo 1935. leta 70.000, v letu 1936. pa 150.000. Prebivalstvo Sovjetske Rusije poraste vsako leto za 3 milijone, čeprav nima populacijskih zakonov kakor Nemčija in Italija.

IZ VZAJEMNOSTI

Zadvor pri Dobrunjah. 14. febr. je imela naša podružnica prosvetni večer z lepim, pestrim, razporedom. Po Varšavjanki, ki jo je zaigrala godba, je s. prof. Fava predaval o Panevropi, ki ga je dobro obiskana

dvorana pri Jerihi z velikim zanimanjem poslušala.

Tudi godba je nato zaigrala nekaj komadov, od katerih so zlasti zadnjega najboljše igrali. Vidi se, da se delavstvo kljub težkemu položaju radi stavke v papirnicah, vendarle trudi, da se izobrazuje in da deluje za bodočnost. Oba zbora pevski in godbeni bosta z marljivim trudom še lahko dosegla lepe uspehe. Sledil je še dobro podan govornilni zbor. Želeti moramo agilnemu društvu, da postane vzor drugim podeželskim organizacijam. V nedeljo 21. febr. so imeli literaren večer, kjer sta Mile Klopčič in Seliškar prednašala proletarsko poezijo. — Vsi so bili zelo zadovoljni s predavanjem prof. Košaka o delavstvu in kulturi in tudi je zadovoljilo sociološko predavanje Grahorja.



Fone Maček:

M A R E C

*Sneg kopni,
prvi zvončki dvigajo glave;
vse se budi
v naročju dobre matere narave.*

*Hudourniki z gôr
preplavljajo zaspane doline,
jelka in bor
stresata z vej bele blazine.*

*Pa se dvigne vihar
in z mogočnimi akordi zatuli,
ko da so se ujeli demoni
osvobodili in zanosno zarjuli.*

*Vztrepeče zemlja
in prisluhne v pričakovanju,
ko pa solnce posije,
se nakiti k velikemu praznovanju.*

*Premnog je vihar
že preko zemeljske oble divjal,
premno je udar
ji že krvavih ran prizadjal,*

*a v novi se vesni
na novo je spet pomladila,
in rane globoke
iz lastne moči zacelila.*

*Sneg kopni
in marčev vihar ne odjenja,
dokler ne vzbudi,
kar v zemlji je vredno življenja.*

*Cvetje — znanilo pomladi, novega življenja...
Koliko lepote in poezije je v takem motivu!*

Demokratični ideal ostane steber moči za narode, ki so že svobodni in inspiracija za tiste, ki se šele morajo osvoboditi. Ta ideal je najmočnejši od vseh, ker to ni ideal samo za posameznike, kakor je individualizem, niti ideal samo za neke skupine, kakor je nacionalizem, temveč je oboje, je splošen ideal vseh ljudi, ki streme po svobodi napredku in blagostanju.

Demokratičnemu idealu ugovarjajo na vse mogoče načine. Že od starega grškega Platona so politični teoretiki in kritiki izražali dvom ali celo preziranje napram »navadnemu« človeku. Pravijo, da si navaden človek izvoli za voditelja nesposobneža, ki je njemu všeč in ki ga on lahko razume in s tem se upropašča človeška družba, ali pa to navadno ljudstvo izvoli nekega izjemnega človeka, ki postane diktator. Nadalje pravijo, da demokracija ovira hitro in uspešno poslovanje državnih oblasti, ki so odvisne od počasnega in oklevajočega ljudskega mišljenja. Drugi spet pravijo, da večina ljudi nima sposobnosti niti za originalno akcijo niti za pravo osebno odgovornost.

Toda vsi ti in drugi ugovori in argumenti nikakor ne dokazujejo, da je sam ideal demokracije napačen ali slab temveč kažejo samo na ovire, s katerimi ima opraviti demokracija. Temeljita in pravilna izobrazba je edino jamstvo za demokracijo, kajti sama moč brez znanja, kako naj se izrabi ta moč, je nevarna; dobra volja, ki ni hkrati pametna in preudarna, ovira napredek. Poleg politične izšolanosti in splošne prosvitljenosti je za dosego popolne demokracije potrebna tudi osamosvojitve ljudi izpod gospodarske odvisnosti.

Demokracija kot politična oblika je odvisna od splošnega ustroja človeškega družabnega življenja. Ne more biti prave demokracije tam, kjer si nekateri lahko vse

privoščijo s svojimi milijoni, drugi pa stradajo. Anglež Burns pravi: »Žene in moški ki se nezadostno hranijo in ki so slabo oblečeni, ne morejo biti dobri državljani kakor tudi ne njihovi otroci. Taki ljudje imajo živalske skrbi in sicer je njihova skrb za prehrano še hujša kakor pri živalih, ker so brez lastnika. Kaj bi se zgodilo s kravami in konji, če ne bi imeli gospodarjev, ki morajo skrbeti za nje, in bi se kar tako potikali po svetu? A to se dogaja z brezposelnimi ljudmi.«

Kapitalistični sistem nasprotuje demokraciji. Kajti »in dustrija je pod tem sistemom osnovana na moči peščice ljudi, da odpuščajo ali sprejemajo delavce, kakor se jim pač zdi, da bo s tem njihov dobiček povečan ali zmanjšan; in nihče, najmanj pa delavci ne morejo vedeti, kdaj in po kakšnem merilu bo družba delničarjev smatrala, da svoje podjetje razširi ali omeji. Radi tega je mnogo ljudi v stalni negotovosti in ti ljudje postajajo izolirani poedinci v tem družabnem kaosu.« Ta kaos je mogoče odpraviti samo s preobrazbo družabnega ustroja. »Z izkušnjami je dokazano in s splošnimi načeli lahko dokažemo, da vodstvo gospodarstva po posameznih delodajalcih ni nikdar za celoto tako uspešno, pa če je še tako dobro, kakor če se uvede gospodarska demokracija in racionalni sistem v financah, trgovini in produkciji. Delavstvo ni blago. Stroji in surovine se ne morejo same organizirati; zato je gospodarsko nesmiselno, da se postopa z delavstvom, ki ima smisel za organizacijo, tako kakor da spada tudi delavstvo med blago, kakor so mrtva proizvodna sredstva. Kdor pa sprejme idejo, da delavstvo ni blago, mora sprejeti tudi demokratični ideal.« Tako pomeni socializem tudi popolno uresničenje demokratičnega ideala.

Š.

Ob ženevskem jezeru ponosno
kraljuje palača Društva narodov.



ZENEVA

W. RODE:

Kakšno mesto je Ženeva? To sploh ni mesto.

Mesto, to je zavarovanje pred vlago — pred talno vodo in poplavam, mesto, to so arkade, kurjene svetle kavarne, garderobe za dežnike in zimske suknje. V Ženevi pa pridejo ljudje z dežniki in suknjami v koncertno dvorano.

Ženeva je sama vlaga, mokrota, voda. Voda, sama voda. Povsod voda. Ženeva leži na kisljih travnikih, med kislimi vrtovi in kislimi gorami. To, ki preveva Ženevo je revmatizem. Ženeva je ozek pas zemlje ob reki Ronu, vogal ob zakrivljenem jezeru.

Vse ceste vodijo v Lausanne, v suho, solnčno Lausanne, ta živ emporij švicarske moči; in daleč zadaj, ob razpotju leži izgubljena, pusta Ženeva brez solnca.

Ženeva ni več kakor križišče potov. Povsod vidiš table: v Evian, v Chamonix, v Lyon, v Pariz! In Ženeva je točka, od katere se pelješ v Evian, Chamonix, Lyon, Pariz. Ženeva se razteza samo v daljavo. Ženeva, to je Rue basse, dolga trgovska cesta, kjer se prodajajo čevlji za velike noge in sive flanelaste hlače za kratke noge. Univerza v notranjosti mesta konservatorij, ateneum itd. so imitacije, ki naj potrdé pripombo v Baedekerjevem vodiču, da je Ženeva za Parizom drugo središče franco-

skega duhovnega življenja. Toda Ženeva nima nič opravi-
titi s Francijo in njenim duhovnim življenjem. Samo go-
vori se francosko v Ženevi.

Ženeva te razveseli, če si v njej na avgustov dan, ko
lahko vidiš Mont-Blanc. Toda ta dan težko ujameš. Če
pa si v Ženevi teden dni, postaneš nejevoljen, čez mesec
dni besen, po enem letu apatičen.

Ženeva je imela ta smisel, da je bil v njej rojen največji
pisatelj osemnajstega stoletja Jean Jacques Rousseau.
Potem je izgubila smisel. Postala je brez smisla. Zato je
morala postati sedež zveze narodov. Prevladujoče dej-
stvo Ženeve je njeno podnebje. V februarju, marcu in
aprilu je Ženeva najslabše prebivališče na svetu. Če ne
sneži ali lije kot iz škafe je megla ali veter. Navadno pa
dežuje tudi v megli in vetrovju. Ženeva ima slabo pod-
nebje, ki kvarno vpliva na duha, ti jemlje iniciativo in ve-
selje do dela. Človek bi najrajši skočil v Rono. V vseh
letnih časih misliš komaj na kaj drugega kakor na to:
pod kako pretvezo lahko zapustim Ženevo vsaj za štiri-
najst dni.

Pozimi si samo truden; poleti si pa kot ohromel. Samo
zapoved dolžnosti te priganja, da storiš najpotrebnejše.
Spiš slabo, vstaneš z glavobolom, vsak dan te mori drug
atmosferski pritisk. Radi podnebnih in zgodovinskih dej-
stev je Ženeva postala najbolj hladno, neveselo mesto
brez temperamenta. Poleti je bolj mrtva kakor Lucern
pozimi.

Ženevske kavarne in restavracije te vabijo, da jih takoj
zapustiš. To so prostori brez svetlobe in zraka kakor je-
dilnice na parnikih.

KNJIŽEVNOST

**Prebivalstvo na Slovenskem od 18. stolet-
ja do današnjih dni**, je naslov knjige, ki jo
je napisal prof. Fran Zwitter in ki jo je iz-
dalo Znanstveno društvo v Ljubljani.

Če pregledaš to nekaj nad 100 strani ob-
segajoče delo, takoj občutiš, kakšno ogrom-
no delo je zbral mladi pisatelj v tem spisu,
ki je za nas Slovence, tako majhen narod,
izredne važnosti.

Najprej nas seznani s pojmi statistike
nekdanj in danes, nato nam pokaže prve po-
četke ljudskega štetja na področju bivše
Avstro-Ogrske. N. pr. vidimo, da so naštele
vojaške konškrpcije v dobi okrog 1780 sa

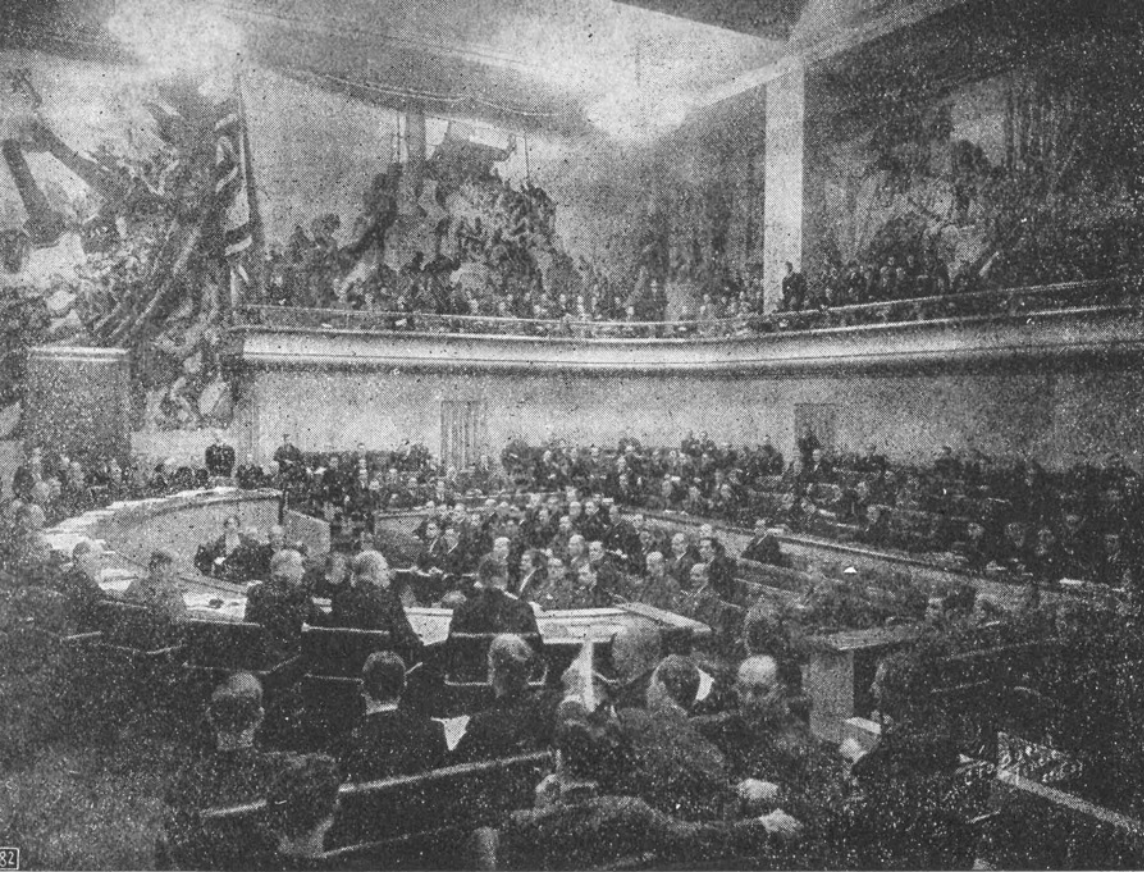
tedaj slovenskem ozemlju okrog 860.000
prebivalcev.

Nato nas pisatelj seznanja s pojmi popu-
lacije, t. j. naraščanja ali padanja števila
prebivalstva, kar je odvisno od natalitete
(rojstev), mortalitete (umrljivosti), od pri-
seljevanja, odseljevanja in dr. — Številne
tabele in diagrami nam jasno kažejo, kako
je mali slovenski narod po raznih deželah
bivše avstro-ogrške monarhije rasel in zo-
pet padal in kako je z nami sedaj v Južo-
slaviji.

V drugem delu, ki obdelava Glavne smer-
nice v razvoju prebivalstva, je za laika na-
grmadenega obilo sila zanimivega materi-
jala. Za primer navedemo le par stvari.
»V 18. stoletju se pa prične hitro narašča-
nje prebivalstva in celotni razvoj prebival-

stva Evrope dokazuje, da se premika teži-
šče vedno bolj proti vzhodu in severovzho-
du in da postaja delež romanskih narodov
(Francozi, Italijani, Romuni) vedno manjši
na račun germanskih in slovanskih, v zad-
njem času pa se zmanjšuje delež Romanov
in predvsem Germanov v prid Slovanom.«
In kako je pa pri nas. »Že dosedanji raz-
iskovalci opozarjajo na to, da je v Južosla-
viji dravska banovina v desetletju 1921—
1931 s svojimi 7,9% prirastka na zadnjem
mestu med vsemi banovinami; prirastek vse
Jugoslavije v istem razdobju je 16,2%.

Zanimivo je n. pr. tudi sledeče na str. 82.:
»Na agrarnem področju je bila kolonizacija
slovenske zemlje zaključena že v ... 14.
stoletju. Tedaj obstoji že velika večina da-
našnjih naselij (vasi)... V obstoječih nasel-



Prizor z zborovanja
Društva narodov.

Plesni lokali so hladni, zabavno življenje tako, da bi se zjokal nad njim. V teh strašnih lokalih imajo tudi strašno glasbo in še celo klasično povrh.

Ženeva je mesto, kjer nikdar ne slišiš petja na cesti, mesto, kjer si človek iz dobre meščanske družine ne upa prekrizati nog. Dekleta v Ženevi ti ne pogledajo v oči; otroke morajo uvažati.

Med Ženevo in zvezo narodov, ki prebiva tu osemnajst let, ni nobene zveze. Ženevčani odklanjajo zvezo narodov, funkcionarji zveze narodov pa Ženevo, ki jo zapustijo, kadarkoli jo le morejo. Delajo si polno opravkov po svetu, da bi bili čim manj v Ženevi. In vendar pusta Ženeva teži

zvezo narodov. To malomeščansko dolgočasno mesto je vtisnilo zvezi narodov brezmejno dolgočasnost.

V Ženevi je nemogoče, da bi kaj nastalo. Delegatom zastane srce. Nejevolja se jih loti.

V Barceloni, v Biaritzu (južna Francija), v Zürichu bi moglo kaj nastati, v Ženevi nikdar. Tu delegat ne more imeti zbranih misli, v svoji nejevolji more imeti le eno misel: Kdaj bom mogel zapustiti ta kraj dolgočasje?

Op. ur. Upamo, da ta duhovit opis ženevskega mesta ne bo motil našega načelnega stališča napram zvezi narodov.

binah samih pa ostane število gruntarjev, ki tvorijo najstarejše posestnike, precej stalno; na novo pa nastaja poleg njih vedno večje število kajž. Iz teh dejstev bi smeli domnevati, da naraste število agrarnega prebivalstva le tam, kjer nastajajo nove naselbine, ali pa tam, kjer se razvije kajžarstvo...

Še en odstavek iz 19. stoletja: »Devetnajsto stoletje je popolnoma spremenilo vso sliko. Železnica je uničila prevoznike obrti in brodarstvo po rekah. Domače obrti so skoro izginile, posebno tekstilne. Fužinarstvo je propadlo. Tekstilni in kovinski izdelki so se pričeli uvažati in naše dežele so postale v resnici pretežno agrarne... A tudi zemljiška odveza ni prinesla našemu kmetu mnogo olajšanja; ker pride v novem kreditnem sistemu pod upliv oderuhov... Vsa ta dejstva nam morejo pojasniti, zakaj je nastalo po l. 1848 tako ogromno izseljevanje in tak zastoj v razvoju prebivalstva.«

Po svetovni vojni pa se razvijajo »industrijski kraji na račun poljedelskih. Izseljevanje je sicer zdaj manjše, eksistenčnih možnosti pa vendar ni več. Ta situacija (položaj) se izraža na eni strani v padanju natalitete (rojstev), na drugi strani pa v brezposelnosti.«

V teh par primerih, ki naj opozorijo bralce na izredno zanimivost in važnost te knjige, smo najbolj jasno pokazali, kako je za naš maloštevilen narod silno potrebno, da

do dna spoznamo svoje socialne probleme, svoje rane in svoje zdravje. Današnje borbe delavstva za socialni obstoj, n. pr. borba v Vevčah, nam vedno bolj dokazujejo, da je za slovenski narod najvažnejši gospodarski položaj malega človeka, od njega zavisi rast ali padanje naroda.

Iv. F.
Knjigo o današnji Franciji bo letos izdala Cankarjeva družba. Že samo radi te knjige je vredno, da postane vsakdo član Cankarjeve družbe.

Martin Andersen Nexø, Sirota Stina. Vendar je založba »Hram« izdala slovenski prevod tega velikega Nexøjevega romana, ki ga bo brez dvoma z najgloblji občutkom brala vsaka proletarka. Mislili smo, da bo letos »Hram« izdal tudi Nexø-jev roman proletarca »**Pele osvovjevalec**«, pa kakor skoro pri nobeni slov. založbi ni pravega sistema, tako ga tudi pri »Hramu« ni, ker založba nam za tekoče leto obeta druge knjige, od katerih bo za naše ljudi prav dober **Travnov** roman »**Mrtvaški brod**«.

Masaryk, Svetovna revolucija. Ti Masarykovi spomini iz vojne dobe so izšli zdaj v slov. prevodu v »Naši založbi«. Knjiga je velika (okrog 500 strani vel. formata) in draga (180 Din). Zato jo bodo naši ljudje mogli večinoma brati le v javnih knjižnicah. Mislimo, da bi založba mnogo bolje predstavila Masaryka Slovincem, če bi izdala Čapkovo biografijo o njem.

Dr. Henrik Tuma, Moje življenje izide tudi v »Naši založbi« za ceno 150 Din. Ti spo-

mini svojevrstnega človeka bodo vzbudili mnogo prahu in diskusije v vseh krogih. Tudi mi bomo še izrekli svojo oceno.

Ignazio Silone, Brot und Wein, založba Oprecht, Zürich. — Našim prijateljem je znano ime tega italijanskega pisatelja-emigranta, saj je pred leti izdala »Svoboda« njegov prvi roman »Fontamara«. »Kruh in vino« je od »Fontamare« obsežnejši po obsegu (346 strani), dovršenejši po slogu, miselno je pa tako globok, da ga lahko ocenimo kot najboljši socialno-kritični roman zadnjega časa. Ta knjiga, ki opisuje današnjo Italijo in pohod v Abesinijo, bo pretresla vsakega. Glavni »junak« romana je italijanski emigrant, ki se vrne v Italijo, da bi tam preoblečen v duhovnika don Paolo vršil propagando. Pri tem najde popolnoma drugačne razmere, kakor si jih je predstavljal. »Množica delavcev je izgubila vsak pogum, pokvarjena je, apatična, podržavljena, ožigosana, izstradana. Še lakota je zbirakratizirana. Je uradna lakota, ki daje pravico do državne mineštre, in je neoficijska lakota, ki daje pravico, da se vržeš v vodo.« Vsakdo bo z don Paulom doživljal njegove bridke notranje konflikte, v katerih se vprašuje, kako in kam gre pot. Silone načena najgloblje probleme socialističnega gibanja v teh razmerah in njegov don Paolo razmišlja:

»Ko je nekoč spraševal številne pristaše svoje stranke, kako so prišli do marksizma, so skoro vsi priznali, da jim je dalo prvi

ŽITO JE GORELO

R I J A V E C V L A D I M I R

»Nočete?« je vprašal Strugar in obletel s pogledom omizje.

»Ne!« je odgovoril Andrej. »Enkrat si že bil v zadrugi — in več kaj si napravil. Ostal si v njej samo toliko časa, da smo ti prodali žito, — — potem si izstopil in se nisi več brigal zanjo... Saj se spominjaš?«

»Tudi druge sem vprašal, ne samo tebe,« ga je jezno opomnil Strugar. »Saj nisi samo ti gospodar v zadrugi.«

»Govoril sem v imenu vseh,« mu je mirno pojasnil Andrej. »Ni to le moj sklep, ampak sklep nas vseh! — — Sicer so bili nekateri za to, da te sprejmemo, — — ali večina je zahtevala, da se o tvoji ponudbi sploh ne razpravlja, ker si že pred leti pokazal, kakšne namene imaš z zadrugo. — Zadruga ti je samo sredstvo, da si domoreš do denarja!«

Tako torej! Nočete! — — Še žal vam bo!

Strugar je udaril po mizi, da je odskočila in da je prestrašeno zalajal pes, ki je ležal v kotu.

»Še žal vam bo!« je ponovil in trdo stopil do vrat. »In ti, Andrej! — Kot nekak gospodar se ponašaš, odkar imate zadrugo. — — A kaj si prinesel s sabo iz Rusije? Nič drugega, kot tiste ideje o kolektivu; — — doma pa te je čakala raztrgana bajta in kup dolgov. Zemlje si imel, da jo je zajec v vseh smereh brez posebne težave preskočil. — — In sedaj ukazuješ. Zapomni si: kljub temu, da me nočete sprejeti v zadrugo, bom prodal svoje žito!«

»Težko,« se je nasmehnil Andrej.

»Bom ga!« je zatrdil Strugar. »Boš videl, da ga bom!«

Zaloputnil je z vrati in odšel.

— — Pričakovali so lepo žetev. Bogato, preobilno. — Agencije so javljale, da bo pridelek državnih posestev sam kril vsa povpraševanja iz inozemstva in da bodo zaradi tega izvozna društva kupila le malo pridelka privatnikov. — — Zadruga je imela dobre zveze. Kmalu si je našla kupca, — Strugar ga ni mogel nikakor najti. Hotel je vstopiti v zadrugo. Podkupil je nekatere člane — — in skoro je mislil, da bo uspel. Toda Andrej je bil trd. Ni popustil. Da ne potrebuje zadruga takih koristolovcev, je rekel.

»Ukazuje jim kot kak general, ta prekleti bajtar,« se je jezil Strugar. A ni mu pomagala jeza in tudi vse njegovo prizadevanje je bilo zaman. Kupca ni našel. — — Solnčni žarki pa so grelí klasje, ki je iz dneva v dan zorelo in se zlatilo.

— — Neko noč so se pojavili v vasi komunistični letaki in brošure. Orožništvo je vneto poizvedovalo, a najti ni moglo ničesar, kar bi ga dovedlo na pravo sled. Vsakemu, ki so ga osumili, je uspelo dokazati, da tisto noč sploh ni bil zunaj; — — ali če je že bil, da je bil v društvu. — Propagandni letaki so bili tukaj, kot da so padli z neba.

Orožništvo ni popustilo. Zaslíšali in izprašali so vsakega. Tudi Strugarja. Da je videl Andreja tisti večer, kako je nosil neke liste in knjige po vasi, je izpovedal.

povod **moralno** prokletstvo stare družbe. Ni srečal moža, ki bi postal revolucionar iz gospodarskega spoznanja ali znanstvenega prepričanja. V realnem političnem življenju pa doživljajo ti idealistični impulzi trde preizkušnje. Don Paolo se zamisli v moralni propad, ki ga povzroča poklicno politično življenje tudi pri boljših značajih. Prepričan je, da se je odločil, da se povrne iz emigracije in da se posveti podtalnemu delovanju samo zato, ker ga je grizla vest, da ne bi priznal svoje lastne kapitulacije, da ne bi pristal na izdajstvo samega sebe. Zdaj pa mu je onemogočeno tudi to delo. Obsojen je na mirovanje. Vrnil se je na tla, na katerih je zrasel, zdaj pa je sam v sebi razdvojen. Dva dela, iz katerih sestoji njegova notranjost, se ne skladata več. Ali naj

se spet obrne, ali naj spet postane mladenič z mitološko vdanostjo svoji ideji — don Paolo ve, da je to nemogoče. Prav tako nemogoče pa je umakniti se v privatno življenje, nič več se brigati za nečloveško življenje revnih in sprejeti diktaturo. Ostati v političnem življenju, sprejeti njegove zakone in navade, intrigirati, lagati, moralne vrednote smešiti kot malomeščanske predsodke — tudi to je zanj nemogoče. Kaj naj stori? Če se nič ne spremeni, bo znorel... Mizar ali kmet se morda lahko vživita v režim totalitarne ortodoksosti in mirno jesta, prebavljata, ustvarjata otroke, toda za mislečega intelektualca ni izhoda: ali se mora ukloniti, pristopiti k vladajoči kasti ali pa se sprijazniti s tem, da ga bodo izstradali, ožigosali in pri prvi ugodni prilož-

Andrej je dokazal, da je bil usodni večer v zadruginih prostorih.

»Je bil kdo z vami?«

»Vsi člani vodstva zadruge. Malo pred mano so odšli iz sobe.«

»Domov ste se vračali torej sami?«

»Sam.«

»In knjige, oziroma listi, ki ste jih nosili?«

»Ničesar nisem imel pri sebi!«

»Strugar je izjavil, da vas je videl tisto noč, kako nekaj nosite po vasi.«

»Laže,« je mirno odvrnil Andrej.

Preiskali so zadrugine prostore in Andrejevo stanovanje. Nobenih dokazov. In vendar so ga aretirali. Bremenilo ga je, da se je par let po revoluciji vrnil iz Rusije in da je v pogovorih rad hvalil Rusijo in komunizem. Da je vedno razlagal vaščanom, kakšno je tam gospodarstvo in kaj so to kolektivi in kolhozi, je vedel povedati Strugar.

Par tednov je presedel Andrej v preiskovalnem zaporu, — potem je moral na glavno razpravo. Na vsak način so hoteli izvedeti, kakšne so bile njegove zveze s Kominternom in kdo mu je izročil letake. — Trdil je sodniku, da usodno noč ni imel nobene stvari pri sebi, — — a Strugar je prisegel, da ga je videl, kako je metal neke liste po vasi.

Andreja so obsodili. Na pet let.

Življenje je teklo dalje; — žito je zorelo.

Vaščani so slutili, da je Strugar prisegel po krivem. Pričeli so ga prezirati in se ga izogibati. Kadarkoli je pristopil h kakšni družbi, je ta nenadoma utihnila in mu tako jasno pokazala, da je njen nezajeljen gost. V prvih dneh po Andrejevi obsodbi je še tu pa tam zašel v vas, — pozneje se ni več prikazal. Začel je samevati in se dolgočasiti na svojem koncu. Edino razvedrilo mu je bilo polje. Zjutraj je odhajal z doma, potikal se je ves dan po njivah, delal in ležal v travi ali med žitom. Zvečer se je vračal domov, poln svežega vonja po pšenici.

Sklenil je, da to leto ne bo prosil zadruge za traktorje in mašine, — da bo rajši najel koscev in žanjic iz sosednjih vasi. — — Pa menda so tudi tam že vedeli o njegovi krivi prisegi. Niso mu rekli: ne! — — le vsak se je izgovarjal, da nima časa. da se je že drugje udingal, ali da ima s svojim žitom posla preko glave. Niti enega delavca ali delavke ni dobil. Kot da so se zmenili.

Solnce je žgalo; — čas se je odmikal.

Sklenil je pretrpeti še zadnje ponižanje. Šel je v zadrugo. Naj mu posodijo stroje in delavce, ko bodo svojo žetev opravili, je prosil. Niso hoteli. Prekliče naj poprej svojo prisego, so mu rekli.

Bil je zdvojen. Žito je dozorelo. Klasje je bilo težko in polno.

Zadruga je že pričela s košnjo. Veselo življenje je vladalo po polju. Traktorji so brenčali in vlačili za sabo mašine, ki so gladko rezale in vezale odrezano žito v snope, da so v enakomernih raz-

nosti masakrirali. — Kdor bo bral to knjigo, mu bo dolgo ostal v spominu, nihče se ne bo mogel ubraniti, da ne bi iz nje izvaljal potrebne konsekvence. —

Jugoslovanska knjigarna nam je poslala v oceno te-le knjige: **Franca Jakliča Izbrane spise I.** zvezek, ki vsebuje pet zgodb iz našega kmečkega življenja: Selska slika, Naši vaščanje, Vaška pravda, Kako se je ženil Kobaležev Matija in Svatba na Selih. Na koncu knjige so urednikove pripombe o pisatelju. Jakličeve spise urejuje Janez Logar. Vezana knjiga stane 60 Din; **Enrica v. Handel-Mazzetti, Jese in Marija.** To je izrazit katoliški zgodovinski roman iz 17. stoletja; **Dolores Vieser, Pevček.** To je katoliški roman iz Koroške, stane vezan 40 Din.

daljah ostajali za njimi. Peli so traktorji, — govorile so škarje, ki so rezale pšenico.

Strugar je od daleč gledal zadrugarje. Zadnji čas za žetev je bil, — a nikogar ni bilo, da bi mu pomagal.

»Če bom še dolgo čakal, bom za štirinajst dni kosil samo slamo. — Še sem živ! Opravi bom brez vas in vaših mašin!«

Vzel je koso in odšel na najoddaljenejšo njivo. Da se mu ne bi smejali. Kosil je in kosil. Mučil se je, da bi opravil čim več. Popoldne se je utrujen vlegel na pokošeno žito. Brnenje traktorjev ter petje delavcev in delavk je prihajalo do njega. Dražilo ga je.

»Ne pustim se! Opravi bom brez vas!«

In kosil je divje do večera. Ječalo in osipalo se je klasje, — a zvečer je opazil, da je opravil približno kot ribič, ki pljune v morje. — Bil je veleposestnik. Imel je polja za pol zadruginega, — zato je tudi vedno mislil, da je močnejši od zadruga. — Ne bi pokosil svojega žita v enem mesecu, — kaj šele, da bi ga spravil pod streho in ga omlatil.

Vrnil se je domov potem, utrujen in nezadovoljen.

»Osmešil sem se,« si je priznal.

Zvečer je šel v vas. Nobeden mu ni rekel besedice o žetvi: nobeden ga ni povprašal, kaj in kako misli z žitom. Govorili so z njim o vseh mogočih drugih stvareh, — a vedno se mu je zdelo, da se mu na tihem smejejo. Nikakor se ni mogel otresti tega občutka.

»In lahko se mi smejejo. Trdil sem, da bom prodal žito, — — pa ga ne bom mogel niti požeti!«

Sredi pogovora se je obrnil in brez pozdrava odšel.

»Smejejo se mi. Vsi se mi smejejo,« ga je bolelo.

Zavil je na svoje njive in potem na zadrugine. Na one, ki so jih danes poželi. Kot lepe preproge so izgledala strnišča, — tako gladko in ravno so rezale mašine stebelca. Nobenih ostankov ni bilo.

»Smejejo se mi!« — —

In nenadoma se mu je porodila strašna misel. Tako strašna, da se je je sam ustrašil. Pa le v začetku. Čez čas se mu ni zdela več tako neprijetna.

Splazil se je v zadrugino žito in se vlegel v razor. Temnilo se je in rosa je že padala. Vse krog njega je bila večerna pesem poletja, — a videl, niti slišal ni ničesar. Ena sama misel se mu je vsadila v možganih in zaposlila ves njegov drugi jaz.

Žito okoli njega se je sklanjalo in šepetalo. Iz vasi je dopiral glas zvona in se mešal s pesmijo čričkov in škržatov. Tu pa tam so zapredpedikale prepelice.

»Smejejo se mi. — Ne bodo se dolgo! — Še vabili me bodo v zadrugo in še preveč koscev in žanjic se mi bo ponujalo!«

Prižgal si je cigareto in vrgel še gorečo vžgalico v pšenico. Med padom je plamen umrl, — preostalo žerjavico je pogasila rosa. Prižgal je vdrugič. Z roko je prinesel vžgalico k suhim stebelcem, ki so se plašno odmikala. Potegnil je veter; zaprasketalo je. Plamen se je širil sprva počasi; — kmalu je z grozno brzino požiral žito, ki se je zvijalo in izginjalo v njegovem objemu. Gorelo je. Temne lise so nastajale in ostajale za plameni.

»Smejte se! Smejte se sedaj!«

Strugar se ni umaknil z razora. Ni čutil vročine, ki ga je bila po obrazu. Kot prikazen je izgledal v rdečkasti svetlobi, ki ga je obsevala, sedaj močnejše, sedaj slabije.

»Smejte se!« je porogljivo ponovil. Potem se je obrnil in odhitel proti domu. Da ga ne osumijo.

Čudovito hitro se je znašel pred hišo. V prvem trenutku ni tega niti opazil, — a takoj nato se je nečesa spomnil in kot divji odhitel k svojim njivam. Ogenj se jim je bližal in zažigal je že prve meje njegovega posestva. — Ko je zvečer hodil po zadrugini zemlji, ni pazil, kam je zašel, — pa je podtaknil ogenj preblizu svojih njiv. — In še veter! Vlekel je proti njegovi strani, dvigal je lahke ogorke klasja in jih metal v njegovo pšenico.

»Na pomoč!«

Začel je teptati po žitu; — valjal se je po njem, da bi pogasil ogenj, ki se je širil in širil.

»Gori! Na pomoč! Gori!«

Užgala se mu je obleka. Ni opazil. Trgal in ril je gorečo pšenico z rokami, — a zažigal pri tem zdravo s svojo obleko. Ognjeno morje ga je objelo z vseh strani.

»Na pomoč! Na pomoč!«

— — — Vaščani so opazili krvavi sij na jugu. Takoj jim je bilo jasno, da gori. Da gori žito. — S traktorji, mašinami in kosami so hiteli tja. — Niso pomislili na gašenje. Vedeli so, da je brezposmembno in brezsmiselno reševati ono, kar so objeli plameni. — Hoteli so le rešiti, kar se je še dalo.

Zapele so mašine in kose in urezale preko polja par metrov širok pas, ki ni pustil, da bi ga ogenj prestopil. — In res! Malo po malo so plameni pojenjavali in končno pomrli.

Zadruginega je pogorelo malo. Veter je potiskal ogenj proti Strugarjevi strani. Njemu je zgorelo skoro vse. — — Tam, kjer je še zjutraj valovala zlata pšenica, je bilo sedaj pusto in prazno. Kot da so jo poželi. Kadilo se je z njiv in dišalo po topli zemlji.

Strugarja so našli na pogorišču z močno ožganimi rokami in nogami. Ni se zavedel več.

URANIJA

gospodarska in podporna zadruga ljudskih prosvetnih društev, r. z. z o. z.

Organizacija socialističnega delavskega kulturnega gibanja je že prav lepo razvita. Imamo »Vzajemnost«, ki je ustanovila svoja društva že po skoro vseh delavskih krajih v Sloveniji. Imamo Delavsko glasbeno društvo »Zarja«, ki po svojih odsekih razširja glasbeno kulturo. Imamo knjižno družbo »Cankarjevo družbo«, ki je prebrodila sedanjo težko gospodarsko krizo in se pripravlja k novemu razmahu. Imamo Planinsko zadrugo »Priatelj Prirode«, ki ima namen gojiti med delavstvom ljubezen do prirode, imamo konzorcij »Svobode«, ki izdaja revijo »Svoboda«, imamo razen tega po raznih krajih Slovenije še nekaj, zlasti starejših pevskih in drugih prosvetnih društev, ki po svojih močeh pospešujejo med delavstvom prosveto in izobrazbo. Tem organizacijam se je sedaj pridružila nova zadruga organizacija, ki je že registrirana v združnem registru okrožnega sodišča v Ljubljani in ki se imenuje »Uranija«, gospodarska in podporna zadruga ljudskih prosvetnih društev. Kakor že ime pove, ima nova zadruga namen služiti našemu kulturnemu gibanju za gospodarsko pomoč in podporo. Ta namen bo zadruga dosegala s tem, da bo svojim združnikom, to je pred vsem delavskim in ljudskim kulturnim društvom in drugim delavskim organizacijam nabavljala kar najugodnejše društvene potrebsčine vsake vrste, n. pr. pisarniške potrebsčine, knjige, muzikalije,

instrumente, sportne in fotoamaterske potrebsčine, oderske rekvizite, radio-aparate in druge radiofonske potrebsčine, da bo izdajala in zalagala knjige, da bo posredovala za svoje združnike o stvareh radiofonije, da jim bo preskrbovala avtorske licence, da bo ustanavljala, opremljala in vzdrževala knjižnice, čitalnice, bioskope, gledališke družine, pevske in glasbene krožke in da bo aranžirala predavanja in tečaje. Vse te naloge pa bo morala vršiti v najtesnejši zvezi z našimi že obstoječimi kulturnimi organizacijami, zlasti z »Vzajemnostjo« in »Zarjo«. Pristopnina znaša 2 Din, združni delež pa 10 Din za posameznika, za juridične osebe (društva, organizacije itd.) pa 100 Din. V svrhu olajšanja svojega delovanja bo zadruga v krajih izven Ljubljane ustanovila zastopstva in poverjenišтва in v krajih, kjer bo nad 15 združnikov, tudi podružnice. Zadruga ima ime po Uraniji, starogrški zaščitnici znanja in vednosti. Prvi člani načelstva, ki imajo organizirati delovanje zadruga, so sodrugi: Ivan Kralj, trg. poslovodja, Stanko Likar, tajnik OUZD, inž. arh. Vladimir Mušič, mestni višji gradbeni svetnik, Karl Malovrh ml., knjigovodja in Franc Jugovec, uradnik OUZD. Začasni naslov zadruga je: Uranija, gospodarska in podporna zadruga ljudskih prosvetnih društev, r. z. z o. z. v Ljubljani, poštni predal 290.

SATIRA

Čudne sanje

Radoje Domanović:

Moj Bog, kaj vse pride v sanjah! Brez dvoma tudi drugi ljudje sanjajo neumne in bedaste sanje, vendar jih ne zapisujejo, toda jaz imam bogve odkod to manijo, da čim presanjam kake čudne sanje vzamem takoj pero v roko, pa pišem, da bi dal tudi drugim priložnost, da se čudijo.

Zvečer sem mirno in trdno zaspal, a sanje so me prenesle v dobo izpred sto let, samo da ta doba ni bila takšna, kakor jo poznam jaz in vsi mi iz zgodovine, temveč je bila popolnoma drugačna. Edino, kar je v mojih sanjah enako kakor v tistem času, je to kot da Srbija ni svobodna in da nad njo vladajo Turki. Počutil sem se, kot da ne sanjam, temveč kakor da je vse v resnici tako. Turki vladajo nad Srbijo, imajo ministrstva, oblastva, ustanove, uradnike, vse, prav vse kakor mi danes. Beograd isti kakor danes: iste ulice, iste hiše, isto vse, samo da so na mnogo lokalih in državnih poslopih turški napisi, a po ulicah polno Turkov, a mi Srbi isto taki, kakor smo danes se srečavamo z njimi in jih pozdravljamo:

— Servus, Jusuf!

— Servus!

Tako pozdravljamo turške siromake, najnižji razred, kadar pa pride kdo od »boljših«, ali celo od oblasti, tedaj pokleknejo, se odkrijemo in oči povesimo k tlu. Kar je najbolj čudno, imamo tudi Srbe pri turški policiji. Moj Bog, povem vam da se mi v sanjah ni zdelo to prav nič čudno.

Turki nam prav nič ne prizanašajo. Nekatere od nas zapirajo, druge vklepajo v težke okove, tretje preganjajo, druge spet odpuščajo iz državne službe, vse mogoče muke si izmišljajo za nas, verno in poslušno rajo.

— Koliko časa bomo še prenašali to nasilje in teror? — me vpraša na ulici neki moj dober znanec, ki so ga Turki šele pred nekaj dnevi izpustili iz temnice. To je siromašen, hraber in odločen človek toda radi svojega obnašanja napram Turkom je mnogo pretrpel, tako da so se ga mnogi Srbi izogibali, da si ne bi nakopali mržnje Turkov.

— The, kaj pa naj človek napravi?! — sem siknil skozi zobe in se ozrl na vse strani, če posluša kdo najin pogovor.

— Kako: Kaj naj človek napravi?! — me vpraša on in mi pogleda ostro v oči.

— Tako, kaj je mogoče storiti?

— Da se bijemo! — mi reče on.

Meni kot da je nekdo spodbil noge in od strahu sem komaj šepnil:

— S kom?

— S Turki, pa s kom drugim? — mi spet ostro odvrne. Temni kolobarji so mi zaplesali pred očmi.

— Ali ali... a... li — sem začel jecljati.

— Kakšen ali, tu ni ali, treba se je boriti, pa konec besedi! — vzklikne ježno moj znanec, me zapusti in odide.

Dolgo sem obstal na mestu kot okamenel od čudeža. ... Čudne so sanje, ker v njih ni nič točno določenega; in, kar je najlepše, človeku se zdi vse naravno, resnično.

Kot da sem v Beogradu istočasno pa tudi v nekih planinah, na hribih, z ljudmi iz naroda, a v mračnem, prostnem, osamljenem gozdu sem našel lepo urejen, eleganten hotel.

Tisti moj nemirni in bojeviti znanec je povabil nas tri-deset vplivnih ljudi iz vseh krajev, da se dogovorimo, kaj naj se napravi proti turškemu nasilju.

V prostorni sobi tega hotela se nas je zbralo kakih deset in se pogovarjali o navadnih vsakodnevnih stvareh, da smo pričakovali druge.

Jaz kot profesor sem pripovedoval, kako bom predaval o Toricellijevih ceveh, neki trgovec je pripovedoval, da mu dajo Turki mnogo več zaslužiti kakor Srbi itd.

Tako smo se pogovarjali in drug za drugim so prihajali tisti vplivni možje, ki so bili povabljeni na ta važen tajni sestanek.

Prišlo jih je še deset, potem so pa začele prihajati vizitke s takimi besedili: »Ne morem priti radi važnih poslov. Pristanem na vse, kar boste sklenili...« — »Radi službe ne morem priti; soglašam z vsem, kar sklenete« — »Moram h krojaču, oprostite mi za danes...« — tako je bilo polno važnih razlogov ki so onemogočili tudi drugim vplivnim možem priti na ta sestanek.

Ko nismo imeli več na koga čakati, je vstal sklicatelj in z drhtečim glasom začel:

— Niso prišli vsi. Niso hoteli, ali pa si niso upali, vseeno. Tudi nas dvajset lahko mnogo napravi v dvajset krajih naše dežele. Turško nasilje in teror je presegel vse meje. Ne smemo niti ne moremo več tega trpeti... To dalje ne sme več ostati.

— Ne sme ostati!... Seveda. Lahko je to reči: ne sme ostati, toda kdo te bo poslušal. Kaj pa naj napravimo? Govoriš, kot da si ruski car, pred katerim bodo Turki kar popadali na kolena, ko jim boš zakričal: »Tako ne sme več biti!« Vprašam te, kaj naj ti in jaz in vsi mi napravimo? — mu je segel v besedo nekdo od nas, ki se je odlikoval po modrosti in previdnosti.

— Moramo se upreti Turkom. Vsak v svojem kraju naj zbere ljudi pa bomo pobijali Turke, kakor so oni nas. Drugega izhoda ni in ga ne more biti! Ali se nam ne bo mar pridružil narod, ko bo videl, da se je boj začel?

— Narod, narod! Govoriš kakor otrok. Ne gre to tako, brate moj! Da se bijemo! Lepo, ajde, pa se vsi bijmo! A žene in otroke naj pa obesimo na klin? Ali pa naj jih prepustimo Turkom, da jih bodo pekli? Vidiš, ti imaš otroke, pa tako drugi in tretji. Jutri boš poginil a družina?!

— Se razume; kaj se pravi iti v smrt brez sigurnega uspeha? Pa če bi še sam poginil, toda ubijati še svojo družino, za katero moramo skrbeti! — je povzel besedo drugi.

— Če bi bil jaz sam, grem v smrt, saj umreti moram enkrat, toda kdo bo preživljal mojo mater! — se oglasi tretji.

— Ti imaš samo mater, lahko tebi, a jaz imam poleg matere še ženo in pet otrok! — pravi četrti.

— Jaz pa imam državno službo in od tega hranim i stariše i družino! Ni treba niti, da bi me ubili, nego samo da mi vzamejo to skorjo kruha ki ga pošteno zaslužim, pa sem končan jaz in moja družina. In če se vpraša človek, zakaj? Za neumnost! Da bomo z dvajset ljudmi začeli boj s silno turško vojsko! Bolje je, da vzamem revolver, pa da se ubijem, mi bodo vsaj družino pustili pri miru! — dokazuje šesti.

Tudi jaz sem se izgovoril na državno službo.

Drugi se spet oglasi:

— Jaz sem sicer sam, toda tudi jaz imam kot človek svoje osebne obveznosti, ki me ovirajo. Ni mi žal za svojo glavo, toda za pametno stvar, ne pa da greš neumno v smrt in da samo škoduješ splošni stvari. Bratje, pustimo ob strani kar je nemogoče, pa premislimo, kaj je mogoče napraviti v teh težkih dnevih; o vsem se dobro dogovorimo in temeljito premislimo!

— Tako je! — smo vsi od srca odobrili te tehtne razloge mirnega, resnega moža, polnega izkušenj in diplomatske izbrušenosti.

— Dvigniti vstajo — je nadaljeval — to je velika, težka stvar, preračunati in predvideti moramo vse posledice za naš narod, tako dobre kakor slabe, in potem se odločiti, ali ima smisla toliko žrtev, ali je bolje in pametnejše odgoditi to na ugodnejši moment. Pa tudi o tem bomo še razmislili potem, ko bomo v desetletjih res dobro pripravili upor. Naš spoštovani prijatelj sklicatelj naj pomisli česa vsega je treba, ako hočemo pametno začeti:

1. Treba je ustanoviti posebno društvo, ki mora imeti podružnice v vsakem kraju, da bodo vzgajale narod za odpor.

2. Treba je tajno med ljudstvom zbirati denar, da se ustanovi fond za nabavo orožja in vseh vojnih potrebščin; za to je treba najmanj deset milijonov dinarjev.

3. Treba je prav tako ustanoviti fond za vdove in sirote. Ta fond mora biti posebej naložen, v dobri banki, in znašati mora najmanj sto milijonov, da bodo mogle trpeče družine dostojno živeti.

4. Ustanoviti je treba invalidski in bolniški fond; tudi za to bodo potrebne velike vsote. Nekdo izgubi roko ali nogo in da ne bo prosjačil, temveč, da se bo lepo zdravil in dostojno preživeljal.

5. Vsem borcem je treba zasigurati pokojnino, ker vsak borec zasluži v teh težkih časih čez pet let pokojnino. Ti borci v pokoju ne smejo umreti v bedi temveč naj gredo nekam v inozemstvo, da bodo vsaj do smrti prijetno živeli.

6. Treba je pripraviti vsaj tri sosedne države, ki bi nam pomagale, če bi naša akcija ne uspela.

7. Ko se bo za prvi čas pripravilo vsaj šest tisoč dobro izvežbanih borcev, bo treba ustanoviti rodoljuben časopis, da se narod bolje informira.

— Tako je! — se je oglasila večina.

— E, gospoda moja, opravičite mene — reče neki trgovec — imam polno opravka v trgovini. Pristanem na vse sklepe.

— Moja sestrična odpotuje danes z ladjo, pa jo moram spremiti! — sem se oglasil jaz in pogledal na uro.

— Jaz moram z ženo na sprehod. Oprostite, sicer pa pristanem na vse kar boste sklenili — pravi neki uradnik in pogleda na uro.

— Počakajte, ljudje božji! Ne razidite se, dokler ne sklenemo, kaj bo z listom — se začuje glas nekoga.

— To je lahka stvar. Glavno je to, da smo se vsi sporazumeli, da se po vseh izvršenih pripravah, ki jih je modro in taktično naštel spoštovani govornik, ustanovi rodoljuben list! — sem dejal jaz.

— Tako je, tako je! — so se oglasili z vseh strani.

— Potem pa izvolimo tri, ki naj vse dobro premislijo in sestavijo detajlni program lista ki naj bi se imenoval »Borba«.

»Krvava Borba« — je predlagal nekdo.

»Krvava Borba!« — so se odzvali gromki glasovi.

— Torej na prihodnji seji naj ti trije, ki jih bomo izvolili, predložijo podroben načrt in smer lista, ki se bo ustanovil, čim bodo izvršene vse te previdne priprave — sem dejal jaz in tedaj sem se prebudil.

Op. ur. Ta črtica, ki smo jo nekoliko skrajšali, je izšla prvič v reviji »Srpski književni glasnik« 1903. I., knj. VIII. V ponatisu je izšla pred par leti v zbranih delih Domanovića, ki jih je izdala »Narodna prosveta«.

„M E S T O“

Odkar je postala Ukrajina samostojna ljudska vlada v okviru združenih sovjetov Rusije, se je ukrajinska literatura, ki ji je temelj položil nesmrtni ukrajinski pesnik Taras Ševčenko, silno razmahnila. Eden najpomembnejših mlajših romanopiscev je Walerijan Pidmohlyn, katerega roman »Mesto« je pravkar izšel v slovenskem prevodu. Je to prav za prav življenjepiš pisatelja, svojevrsten življenjepiš glavnega junaka Stepana, ki ga je organizacija kmetov zadruge poslala v Kijev — glavno mesto Ukrajine — študirat. Stepan, ki se je kot ustaš junaško boril za osvoboditev Ukrajine, je prišel kot pristen kmet prvokrat v mesto, ko mu je bilo že čez dvajset let. In v Kijevu se pričanja njegov nad vse zanimiv življenjepiš. V prijetnem in napetem slogu doživlja bralec vse one najbolj kaotične ter značilne pojave porevolucijske Ukrajine; napor mladine, ki hoče v svoji strasti do ustvarjanja uničiti vso staro kulturo, silno energijo mladine, ki doživlja gigantsko osvajaško borbo kolektiva in končno pomirjenje, ko najde Stepan, ki je postal iz kmeta slaven književnik, v človeku vso ono tragiko, ki daje rast in polet vsemu človeštvu.

»Mesto« se nam odpira kakor eno samo ogromno življenje. Vse strasti tega orjaka leže kakor na dlani. V knjigi preživljamo vse ostre, nežne in strašne oblike ljubezni, strasti, prostitucije in vse zamotane pojave literarnega, kulturnega in gospodarskega življenja vlemesta. Slikoviti so popisi zanosnega Dnjepra, ukrajinskih step in starih ulic Kijeva ter nočnega življenja.

Knjiga je zanimiva in privlačna od prve strani do konca. »Mesto« je prvo večje ukrajinsko književno delo v slovenščini, ki je pravkar izšlo. Tiskala in založila ga je Ljudska tiskarna. Knjiga ima 209 strani in se dobiva v Ljudski tiskarni v Mariboru in v vseh knjižarnah za ceno samo po Din 15 komad.

ESPERANTO PAGO

Smernice našega delovanja.

Mlado delavsko esperantsko gibanje v Jugoslaviji si korak za korakom utira pot med naše delavstvo in je v tem svojem stremljenju doseglo že vidne uspehe. Odkar je začelo organizirano delovati, je preteklo šele pet let. V zadnjih petih letih se je ob priliki vsakoletnega esperantskega kongresa vršila tudi konferenca delavcev-esperantistov. Tako se je tudi preteklo leto ob jugoslovanskem esperantskem kongresu v Ljubljani vršila tudi konferenca delavcev-esperantistov Jugoslavije.

V predavalnici Delavske zbornice se je zbralo 80 sodrugov in sodružic. Po svojih delegatih so bili zastopani sledeči kraji: Ljubljana, Zagreb, Novi Sad, Varaždin, Osjek, Ptuj, Delnice, Jesenice. Pismena poročila in pozdrave so poslali: Delavsko esperantsko društvo Sušine-Ojurgjenovac, delavci-esperantisti iz Kruševca, Ruš in Trbovelj.

Po uspešni konferenci, ki je trajala od 9. do 13. ure, je bila sprejeta sledeča resolucija, ki vsebuje vse glavne smernice našega delovanja.

1. Cilj delavskega esperantskega gibanja je propaganda esperanta med delavstvom, izvrševanje kulturno-vzgojnega dela in uporabljanje esperanta za kulturne in socialne interese delavskega razreda.

Delavsko esperantsko gibanje mora biti v tesni zvezi z ostalimi delavskimi kulturnimi organizacijami in delavskimi ustanovami.

V odnošajih z nevtralnimi esperantskimi društvi se sprejme načelo sodelovanja v vseh slučajih, ki se nanašajo na razširjenje in prospeh esperanta vobče.

2. Delavska esperantska društva, sekcije in grupe morajo biti v tesni zvezi z izbranim središčem delavskega esperantskega gibanja, (sedaj »Delavsko esperantsko društvo v Zagrebu, Haulikova ul. 10-I.«) in ga redno obveščati o svojem delu in položaju.

3. Konferenca sprejme načelo enotnega esperantskega gibanja in vabi vse delavce-esperantiste, ki delujejo ločeno, da se pridružijo našemu gibanju.

4. Delavsko-esperantska društva, sekcije in grupe morajo živahno propagirati in sodelovati v našem časopisu.

5. Delavci-esperantisti v krajih, kjer ne obstoja delavsko esperantsko društvo ali sekcija, morajo delovati na tem, da se ista ustanovi. V banovinah, kjer društva ne obstojajo, naj se po možnosti ustanove in naj delujejo kot centri delavskega esperantskega gibanja iste banovine.

6. Konferenca sprejme predlog delavskega esperantskega društva v Novem Sadu, ki se glasi: Če se član delavskega esperantskega društva preseli iz enega kraja v drugega, kjer obstoja delavsko esperantsko društvo, ako se prijavi v društvo, mu ni tre-

Alpinski razgledi

(Nadaljevanje)

Estetsko-hedonski in zdravstveni razlogi so v pravem alpinizmu podrejena, stranska sestavina. Dandanašnji se je med estetsko-hedonskim, piknikovskim udejstvovanjem, odnosno pohajanjem in med alpinizmom v pravem pomenu besede začrtala ostra meja: estetsko-hedonsko udejstvovanje v gorah, nazivano planinstvo, za bojem in natančno odmerjenim naskakovalnim delom, orientirano pa programatični alpinizem ali skratka alpinizem. Za ta alpinizem je tipična ideologija, ki je po svojih znakih v najožjem sorodstvu z vsemi ofenzivnimi, brezkompromisnimi ideologijami, bodisi fašističnimi, bodisi marksističnimi, le da se njen stil ne more nikdar podlo izmaličiti ali profanirati, ker je področje, ki ga zajema, neorganizirana pokrajina, kjer pri resnem delu prihajajo v medsebojne stike največ le po trije ljudje hkratu. Prav iz tega razloga pa se v izvedbi in prikrojevanju na posamezno ne bo mogla nikdar iznebiti individualne note. Značilno je, da so vsi znamenitejši alpinisti zadnjih desetletij in prav posebno še zadnjega časa v svoji družabni orientaciji pristaši opozicionalnih struj in mladih pokretov, ki jih že zaradi njihove mladosti prevevata idealizem in borbenost, tipična spremljevalca vseh gibanj, ki še niso dosegla zastavljenega cilja, uspeha. Izraz alpinizem se je ponekod poskusil uveljaviti tudi kot oznaka za statistiko doseženih alpinističnih uspehov (n. pr. »Naš alpinizem«!), vendar je v tem slučaju brez dvoma pravilna titulacija »Naši alpinistični uspehi«, ker odgovarja materijalu.

Kaj pa je alpinistika? Alpinistika je nauk o tehničnih pravilih človeškega borbenega udejstvovanja v

gorah in konkretno, izvajanje tega nauka v praksi. Sem spada nauk o primitivnem, zgolj fizično-telesnem plezanju, o odprtih stenah, kaminih, pečeh, o kombiniranju stopov in oprimkov, o lahkih prečnicah, o hoji v snegu, o varovanju v skali in ledu, o tehničnem plezanju, o težkih prečnicah, previsih ter specialnih vrvnih manevrih in izvajanje tega nauka v terenu, bodisi kot šola ali trening, bodisi v resni borbi za ciljem, ki se zdi tveganja in upoštevavanja vreden. Ta nauk je prav v zadnjih letih postal že kar cela veda: moderna alpinistika je pri premagovanju problemov, ki so bili še pred nedavnim videti kot nezmožljivi, za vedno nerešljivi, morala korakati od iznajdljivosti do iznajdljivosti, če je hotela zastavljeno nalogo zadovoljivo rešiti. Pri tem so naskakovalci izumili razna komplicirana varovanja, tege, stranska vrвна drsenja, Prsnikov voz, sedno zanko, vrveni stop, škripčni poteg in drugo.

V teh naših razmotrivanjih se seveda ne mislimo zamujati podrobneje pri razčlenjevanju posameznih tehničnih načel alpinistike, čeprav bi bilo to brez dvoma za marsikoga dokaj interesantno. Zvesti hočemo ostati naslovu, ki smo si ga napisali in govoriti o posameznih principijelnih zadevah splošnega značaja. Morda se bo kdaj dobila tudi prilika, da bomo v obliki celoletnih člankov na kratko obravnavali tudi specialno eno samo stvar, alpinistiko, detajl, morda najvažnejši detajl s tega področja, — morda. Za letos pa se bomo ravnali po že postavljenem programu. Prihodnjič bomo obravnavali poglavje: »Čemu planinstvo in čemu alpinizem?«

PAJEK

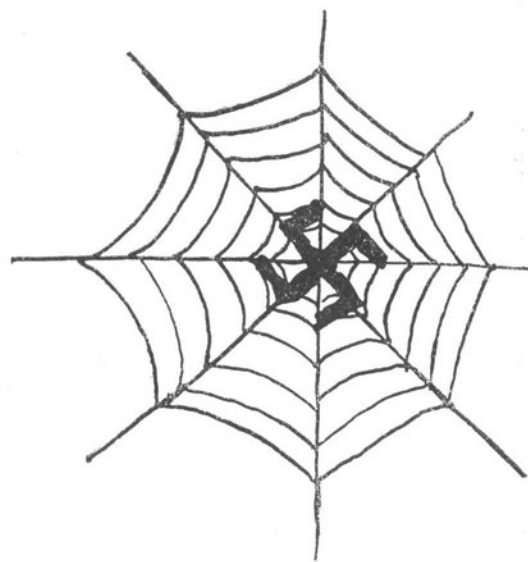
*Čuden pajek prede,
mrežo gosto tkē,
jo čez svet razpenja,
da ujel bi vse.*

*Iz dežel v dežele
svojo nit ravna,
tanko, skrivno, da jo
malokdo spozna.*

*Rjavosive niti
grozeče širijo
se v pogubne mreže,
ki svet prepletajo.*

*Ne sluti grdi pajek,
da prihaja dan,
ko on s svojo mrežo
v prah bo poteptan.*

(Po Gld. Z.: T. M.)



ba plačati pristopnine in se ga smatra kot starega člana z vsemi pravicami.

Z ozirom na naš lokalni položaj in v smislu sklepov kongresa »Vzajemnosti« v Trbovljah moramo delovati in stremeti za tem, da ustanovimo po vzorcu glasbene in dramske podzveze tudi esperantsko podzvezo »Vzajemnost«, ki naj bi vodila delavsko esperantsko gibanje pri nas.

Prepovedani esperantski časopisi.

Rešenjem ministrstva notranjih del št. 2983-37 od 17. febr. 1937 zabranjeno je uvažanje in razširjanje v naši državi časopis »Sennaciulo« in »Sennacieca Revuo«, ki izhajata v esperantskem jeziku v Parizu.

Poleg tega je tudi prepovedan časopis »Popola Fronto«, informativen list španske ljudske fronte, katerega izdajajo delavci-esperantisti v Valenciji.

LABORASTOJ ESPERANTISTOJ KUNLABORU KUN NI!

Sendu raportojn pri via stato kaj laboro al ni, kiujn ni aperigon en nia esperanta paŝo. Konsciu la gravecon de nia paŝo. Kunlaboru en ĝi.

¡ATENCIÓN! En antaŭa numero enpene-tris en la esperantan tekston multaj prese-

raroj kiujn kauzis teknikaj malhelpaĵoj kaj ni esperas ke en estonto kio ne okazos plu.

IZ VZAJEMNOSTI

Ljubljana. Od vseh prosvetnih večerov, kar smo jih imeli letos, lahko rečemo, da je najbolj uspel zadnji. Ljudje so se že malo naveličali dosedanjih prosvetnih večerov, ki so postali že kakor šablonski: malo pihalne godbe, malo instrumentalnih in malo pevskih solistov, polno točk, vsaka točka zase, tako da vse skupaj ni tvorilo zaokrožene vsebinske celote. Bog varuj, da bi s tem žalil požrtvovalne prireditelje prosvetnih večerov. Kakor pohvalim zadnji recitacijski večer, prav tako resno odsvetujem, da bi zdaj prirejali po vrsti recitacijske večere; nobena še tako dobra stvar se ne sme ponavljati, vselej je treba poskrbeti za spremembo v programu. En nauk je pa dal zadnji prosvetni večer za vse prihodnje: spored mora biti tak, da navduši ljudi za našo idejo. To je sicer dandanes zvezano z velikimi težavami, vendar se da vsaj delno zadostiti tej potrebi.

Igralci »Vzajemnosti« so uprizorili eno dejanje (skrajšano) iz Seliškarjeve drame

»Zlata riba«, Seliškarjeve in eno Klopčičevo pesem so recitali in igrali ss. Skuk, Poldka Skukova, Isop, Demšar i. dr. Vse je bilo učinkovito, odsko uprizorjeno. — Škoda, da recitacijski zbor ni smel nastopiti s Klopčičevo »Nočjo«. Prof. Košak je dobro predaval o razmerju delavstva do kulture. Vredno in potrebno bi bilo, da bi sodrugi vsaj z delom tega programa gostovali v bližnjih krajih. —j.

Maribor. Zelo je uspel recitacijski večer »Vzajemnosti«, kjer sta brala iz svojih del pesnika Seliškar in Tanc.

Zabukovca. Naše sodružice si po predavanju Stupanove še žele predavanj zase. Upamo, da nam pride predavati s. Vodetova. Na obnem zboru društva 7. t. m. nam je nazorno razložil naloge delavske kulturne organizacije s. Štukelj.

Ženska Svoboda

Dvanajst vprašanj ženam

1. Ko ste bila še otrok, ali ste si kdaj želela, da bi bila fant?

2. Ali ste se čutila kdaj zapostavljeno za brati ali drugimi fanti? V katerih stvareh?

3. Ali ste kdaj razmišljala o razmerju svoje matere do očeta? Kaj je napravilo na vas poseben vtis?

4. Kakšne načrte ste imela kot otrok?

5. Ali ste kdaj sklenila, da se ne boste nikdar možila; če ste to sklenila, zakaj?

6. V čem mislite, da se razlikuje mož od žene? (Ali je mož pametnejši, močnejši, sposobnejši?)

7. Ali naj ima po vašem mnenju tudi omožena žena svoj poklic? Ali smatrate »gospodinjstvo« za poklic?

8. Kaj je po vašem mnenju boljše za žensko, da se omoži ali ne?

9. Ali je ljubezen in spolnost glavna vsebina življenja ženske?

10. Kaj je za žensko boljše: da je v prvi vrsti ali lepa ali pametna, razumna?

11. Kaj bi vi spremenila v svojem življenju, če bi mogla po svoji volji?

12. Kaj želite, da bi prinašala naša »Vzaj. Svoboda«?

Vse sodružice, ki prejemaajo našo revijo, prosimo, da pošljejo odgovore na ta vprašanja na naslov: Uredništvo »Vz. Svobode«, Ljubljana, poštni predal 290.

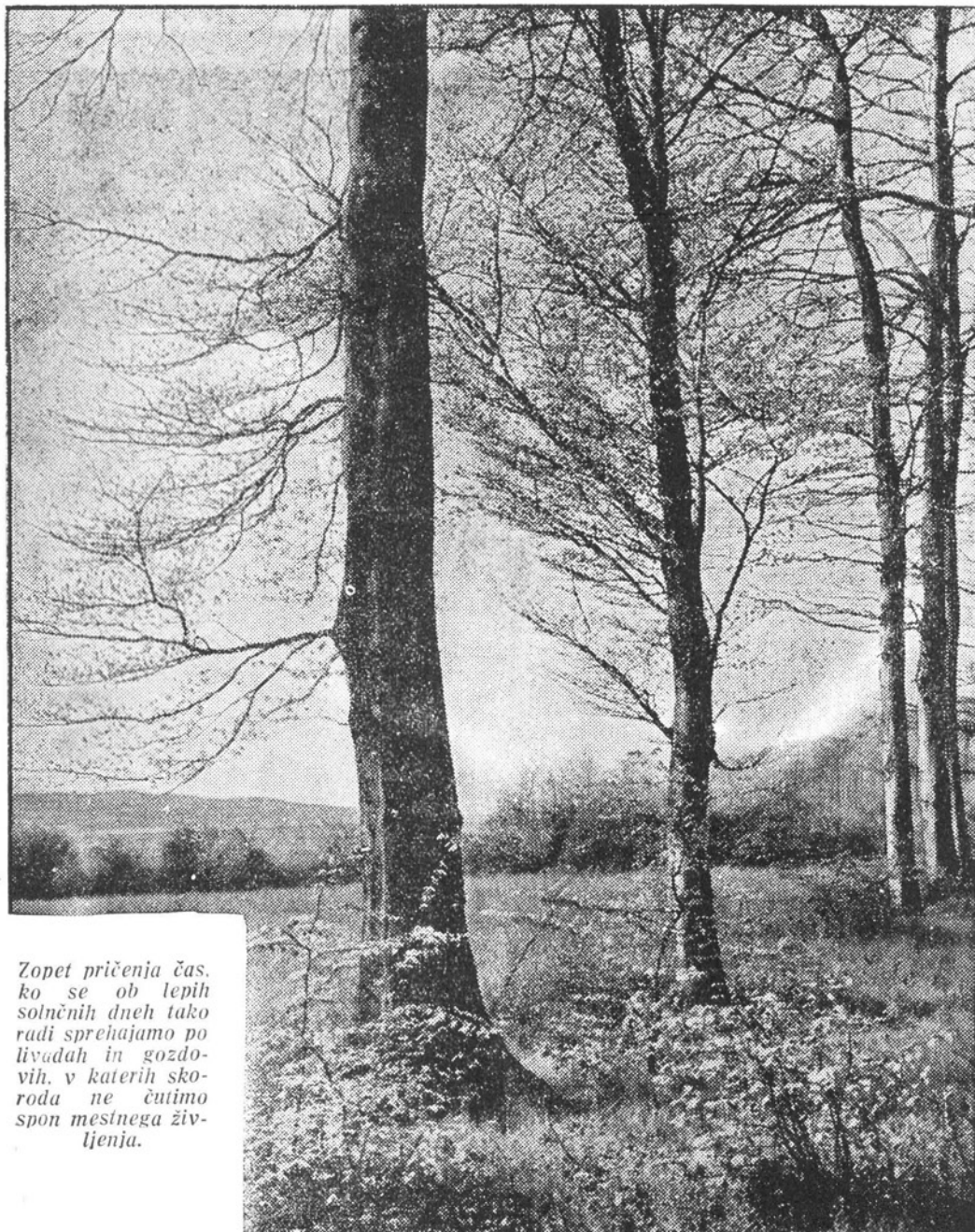
Odgovorov ni treba podpisovati s svojim imenom, če želite ostati neimenovana. Vse pa prosimo da navedejo svoj poklic ali poklic moža in starost.

Najboljše odgovore bomo objavili v celoti. Ko bomo prejeli vse odgovore, bomo objavili celoten pregled vseh. Za prihodnjo številko je treba poslati odgovore najkasneje do 15. aprila. Drugi pridejo pozneje na vrsto.

MESARIJA / DELIKATESA
OCVIRK RUDOLF

LJUBLJANA / ŠIŠKA
Kolodvorska 35 / Medvedova 22

nudi vedno prvovrstno volovsko, telečje in svinjsko meso, čisto domačo svinjsko mast in vse mesne izdelke po najnižjih cenah. In se priporoča za obisk



Zopet pričanja čas, ko se ob lepih solčnih dneh tako radi sprehajamo po livadah in gozdovih, v katerih skoroda ne čutimo spon mestnega življenja.

ŽENSKO RAZNO

Pecivo iz nepravlega maslenega testa: Z maslenim testom se delavske gospodinje po navadi ne ukvarjajo, ker zahteva mnogo truda in paznje in se še rado ponesreči. Prav dobro ponaredimo masleno testo na sledeč način: 10 dkg surovega masla razdrobimo z 10 dkg osoljene moke in zmešamo nato z 10 dkg pretlačenega sira v testo. Iz tega testa lahko napravimo n. pr. pastetke. Za pastetke izrežemo spodnje kolesčke iz zgornje obročke iz testa, jih stisnemo skupaj in naložimo na pekačo. Po možnosti naj pastetke sedaj še par ur stoje, nato jih pa pečemo pri srednji vročini. Ko so pečene, naložimo v sredo narezano meso, marmelado ali kak drug nadev. — To nepravo masleno testo je jako poceni in izdatno, ker naraste v pečici ravno tako kakor pravo masleno testo. Lahko ga porabimo tudi na druge načine, v obliki knjižic, kjer vložimo v sredo kak nadev, v obliki zvitkov itd. —n.

Potenje pod pazduho je jako neprijetno, ker lahko skvari obleko. Zato si ženske prišijejo na rokave pod pazduho potnice ali znojnice, ki imajo vložke iz gumija ali kakkega drugega nepremočljivega blaga. Take potnice pa niso vedno priporočljive, kajti pot, ki ne more izhlapevati, se vleže na kožo in povzroča s tem srbenje. Ker se potem praskamo, se prav lahko ranimo in okužimo ranico. Pa tudi se s praskanjem potenje samo poveča. Zato je bolje, če podložimo rokave pod pazduho z blagom, ki dobro vpija pot in ki ga lahko izrežemo v obliki potnic. Takih krp je treba imeti več parov, da jih lahko vsak dan menjamo in peremo. Potenje s kakršnimikoli zunanji sredstvi ustavljati, ni priporočljivo. Kdor se pa le preveč poti pod pazduho, se naj umiva pod pazduho z razredčenim vinskim kisom ($\frac{1}{2}$ kisa in $\frac{1}{3}$ vode), ali pa z vodo, v kateri raztopimo žlico boraksa. —n.

S sprehodov s pikapolonco

Janez Samojov:

(Reportaža iz nevsakdanje vsakdanjosti.)

V nedeljo, proti večeru junijskega dne se je vrnila moja punčka Jelka s sprehoda. Skočila je k meni vsa razigrana:

»Očka,« je rekla, »ali ti naj pripovedujem, kako in kje sva se sprehajali s pikapolonco?«

»S pikapolonco?«

»Da. S tisto malo živalico v rdečem plaščku s črnimi pikami. Veš, ko sem prekoračila mestno cesto in stopila na polje, vso z visoko travo poraščeno, s celim morjem rži, pšenice in ječmena, mi je sedla na roko.«

»Glej, glej,« sem rekla. »K meni si prišla?«

»K tebi, da,« je odgovorila pikapolonca. »Hočem ti malo delati družbo.«

Pa sem jo rahlo pobožala, da je od zadovoljstva razgrnila rdeči črнопikasti plašč, da so se videle tanke, prozorne peruti. Gizdalinka je pikapolonca, očka, da veš.«

»Aha, pa sta se sprehajali, kaj?«

»Da, očka, le poslušaj.«

In poslušal sem. Poslušajte tudi vi.

*

»Pojdiva,« je rekla pikapolonca in splezala na konec mojega kazalca. Šli sva po širokem travniku. Pred menoj in za menoj, na desno in na levo je rastla trava. Kratka, meni komaj do gleženj, visoka, ki mi je segala čez glavo in nalahno potresala s svojim cvetjem. Vmes pa so se smejale marjetice in bile kakor čipke, prišite na zelenkasti obleki. Vijoličaste, okrogle glave deteljice, kakor sonce rumeno cvetje mleča in druge, pa so zvedavo ogledovale, kdo sem in zdelo se mi je, kakor bi spraševale:

»Glej no, kakšna je pa ta marjetica?« —

Kamorkoli sem se ozrla, vse prostranstvo je bilo polno muzike. Sončni žarki so trepetali nad travo in žitom kakor glasbene vilice, ki preizkušajo čistost glasu, a posameznih glasov instrumentov ni bilo mogoče razločevati.

»Čirriiii, čiriii,« me je opozorila pikapolonca. »Ali slišiš?«

Čiri, čiri, čiri,
briiii, briiii, briiii,
črip, čriiip riirič, rin rič,
čri, čri, čri...

slišiš, vse okrog kriči
čričkov neštivilo,
sončni dan slavi —
A po cvetih, glej, brni,
čebelic, hej, število,
zuma, zuma, zum, zum, zum,
h godbi čričkov se glasi,
zuzuzuzuzuzuzum,
tu medu je kar obilo,
zuma, zuma, zum, zum zum...
s čaš cvetočih pojedino
slastno srka medovino
čebelic drobnih trum...
čri, čri čri
čričkov se koncert glasi.
Tam nad nami pa nekje,
čuj, škrijančki žvrgole:
čripipip, čiviri čip čiri,
vivriviviviviriip,
ržiržiržiliip,
vse to zliža se v akord...

*

»Vidiš, kako te gledajo marjetice,« me je opozorila pikapolonca na daleč naokrog posejane marjetice. Razprostrla je svoj rdeči črнопikasti plašč in svetle, prozorne in tanke peruti so jo odnesle na največjo marjetico.

In je govorila:

Glej, marjetice stojijo
kar v gručah prav gostó,
beli listki se smejijo
vabijo te prav ljubo:
Pridi, Jelka, cvet, čuj, pravi:
Ugani, kaj v šoli bo.
Kakšne rede bodo dali,
koliko dobrih in prav dobrih
in odličnih, koliko bo.
Očka, brž sem pristopila,
da bi jih ne užalila —
in ugibala tako:
Trgala sem list za listom,
tiho, skrbno govoreč:
dobro; prav dobro; odlično;
dobro; prav dobro; odlično,
razrednica bo zapisala
in mi oceno bode dobro,
prav dobro,
in odlično dala...
Glej, glej, kaj boš uganila,
je pikapolonca govorila.
dobro si se, že vidim, učila...
Listič, glej, je še ostal,
oj jej, »odlično«, bo dejal...
Marjetice so se smejale
in mi korajžo še dajale,
čri, čri, čri,
čri, čri, čri...
vseokrog je polno čričkov pelo,
škrijanček pa nekje veselo
sladko pesem gostolel.

in čestitko mi želel...
Tam iz gozda, čuj: kuku,
kukavica ježno kuka. —
Kaj ne greš mi brž domov,
da boš snedla košček kruha?!
Primaruha...

A nad mano aeroplan
odbrzel je nekam v stran, —
škrijanček pa je ves nevoljen
pal med žito kot umorjen,
ježno kričal: čvočiiričirii,
kakšne zgage so pa ti?! —

*

»Glej, pojdiva tja med rž, med pšenico in ječmen. Le poglej, kako ponosno in nekako samozavestno sili rž kvišku, da moraš dobro paziti, da se ne izgubiš, kakor v gozdu.«

»Je v resnici kakor gozd,« sem rekla.

»Da, pravi gozd, za nas, male ljudi, pravi gozd. Ravna, gosta debela, na vrhu krona, vejevje, klasje. Kakor pri vas, velikih ljudeh, smrekov ali jelkov gozd. Vidiš, klasje, kako se ziblje v lahнем vetriču?

Kako se ziblje klasje žlahtno
kâkor bi morjá valovi
igrajóč, bežéč nâlahno
se zibâli, radováli...
tam hité, glej, spet že novi...
a modriž med njimi nežen,
maje dobrodušno bežen
mu pozdrav, — nalahno
zgodbico, čuj, oznanjuje:
»Košček sem z neba izrezan
in pôsêjan sem med žito,
da me bo, ko bo zôrelo
zrno v klasih, vse pobíto,
pod njegovo težo, skrito
žalovalo, ker ne bo mogoče
gledati neba modrino,
jaz, modriž, pa bom težkoče
lajšala mu, ga bočila...«

Pikapolonca je zletela z mojega prsta na kukolj, pa se hitro vrnila:

Kukolj tam, nežno rdeči,
kakor čaša tam stoji
in iz nje čebel'ca drobna
pije, glej, in se gosti.
Mak, ga vidiš,
kak objestno
in koketno
se smehlja
hrepeneč in ves rdeč.
Kaj še hočeš več?!

V lase brž si ga zatakni —

čriček poje: čri, čri, čri,
škrijanček pa tam žvrgoli:
Jelka, mak si vzela ti!

(Konec prihodnjič.)

Za šahiste

Svetovni šahovski prvak dr. Euwe (Holandija) bo na letošnji šahovski olimpijadi v Stockholmu vodil holandsko moštvo in igral na prvi deski. — Za Francoze igra na prvi deski običajno dr. Aljehin, bivši šahovski svetovni mojster, ki bo letos igral revanžno tekmo z dr. Euwejem.

Letiški mednarodni turnir se bo vršil letos junija meseca v kopališču Kemeru. To utesne biti v tem letu eden izmed najjačih borb na šahovskem polju, ker bodo povabljeni dr. Aljehin, dr. Lasker, ruski prvak Botwinik, češki prvak Flohr, Amerikanci Fine in Keres, od Švedov Stahlberg, dalje še Mikenas, Böck, Anglež Thomas in svetovna prvakinja Rusinja Menšikova.

Igra z damskim kmetom.

Beli: Dr. Vidmar.

Črni: Wahltuch.

- | | |
|---------------------------|----------------------|
| 1. d2—d4 | Sg8—f6 |
| 2. Sg1—f3 | e7—e6 |
| 3. c2—c4 | b7—b6 |
| 4. Sb1—c3 | Lc8—b7 |
| 5. Lc1—g5 | Li8—e7 |
| 6. e2—e3 | Sf6—e4 |
| 7. Sc3×e4 | Lb7×e4 |
| 8. Lg5—f4! | 0—0 ¹⁾ |
| 9. Sf3—d2 | Le4—b7 |
| 10. Lf1—d3 | f7—f5 |
| 11. Th1—g1 ¹²⁾ | g7—g5 |
| 12. Li4—g3 | d7—d6 |
| 13. f2—f3 | Kg8—h8 |
| 14. Dd1—c2 | Dd8—d7 |
| 15. Lg3—f2 | h7—h6 |
| 16. 0—0—0 | c7—c5 |
| 17. d4×c4 | b6×c5 |
| 18. e3—e4 | f5—f4 |
| 19. e4—e5! | d6—d5 |
| 20. c4×d5 | Lb7×d5 |
| 21. Ld3—c4 | Kh8—g7 ³⁾ |
| 22. Sd2—e4 | Tf8—c8 ⁴⁾ |
| 23. Se4—c3! | Sb8—c6 |
| 24. Sc3×d5 | e6×d5 |
| 25. Td1×d5 | Dd7—e8 ⁵⁾ |
| 26. Dc2—e4 | Sc6—b4 ⁶⁾ |
| 27. Td5—d2 | Tc8—d8 |
| 28. Tg1—d1 | Td8×d2 |
| 29. Td1×d2 | Ta—d8 |
| 30. Td2×d8! | Dd8×e8 |
| 31. a2—a3 ⁷⁾ | Črni se vda. |

Črni se vda.

O p o m b e:

1. Če črni pokvari belemu rošado: 8....
Ls3: 9. Df3., Lb4+10. Kd1, mora poslabšati svojo pozicijo z 10.... c6, ker sicer izgubi po 11. Dg3 kmeta.
2. Grozi g2—g4 in izsili naspretnikov odgovor.
3. Grozilo je Dg6.

4. Na Dc6 sledi 23. Ld5×, ed 24. Sd6!, Ld6× 25. ed in črni ne sme razviti konja radi Ld4+. Če pa igra 25... d4, sledi 26. Td4×!, ed 27. Ld4+, Tf6 28. Lc3, Dd6× 29. Td1, Dc6 30. Kb1 in črni ne pride do razvoja.
5. Na De6 bi sledilo Td6!.
6. Tu propade konj nazadnje.
7. Konj nima poteze.

Križaljka

	1		2	3	4	5			
6		7							8
	9		10					11	
12		13						14	
15							16		
17							18		
19				20	21		22		
23			24			25		26	
		27							
	28								

Vodoravno: 1. slovit evropski vojskovodja in državnik (umrl); 7. podobno običaju; 10. ruska reka ob Vzh. morju; 12. doba (tujka); 14. zločin nad lastnino; 15. stekleno blago; 16. luka v Palestini; 17. če ni več ko eden; 18. industr. mesto v zap. Nemčiji; 19. roparska žival, pri nas že redka; 22. živalca po drevu (dialekt); 23. medmet, če se zmotiš; 24. sredstvo za določanje prostornice ali površine; 26. nasprotje od »je«; 27. poglavar Japoncev; 28. rimski, največji cesar (primek).

Navpično: 2. rimsko gozdno božanstvo; 3. domača žival; 4. kar mečejo ognjeniki; 5. nordijska epska pesem; 6. največji slov. romantični pesnik; 8. najboljši slov. moderni pesnik; 9. nova kovina (element); 11. strup, ki ga dnevno uživamo; 13. starim Egipčanom sveta žival; 14. brez česar bi vse živo ostalo majhno; 20. del očesa; 21. človeško splošno svojstvo (temperament); 24.

grčki izraz za bajko; 25. krstno moško ime (miljenka).

Rešitev križaljke v 2. števil. »Svobode«.

Popolnoma pravilno jo je rešila samo **Vida Kovačič iz Ptuja**, ki je tudi spoznala tiskovno napako med 49 in 47. Delno pravilno jo je rešil tudi Likar Mihael iz Ljubljane in A. M., ki želi ostati neimenovan. Nagrado dobi Vida Kovačič.

Pravilna rešitev je ta-le:

Vodoravno: 1. bolezen, 8. izbza, 12. aligator, 13. guano, 15. Lazarič, 16. blato, 17. Fal, 18. oblak, 23. ob, 24. Uranos, 27. ime, 30. anal, 32. neki, 33. srna, 34. Izak, 36. Iva, 37. sraka, 38. rogač, 43. cajna, 45. kanon, 46. Savica, 49 (ne 47) Roza, 50. otmem, 51. hej, 52. Atos;

Navpično: 1. Bal, 2. Olaf, 3. Liza, 4. egal, 5. zar, 6. etil, 7. noč, 8. lg, 9. zubar, 10. Balkan, 11. Ana, 14. otrok, 18. oblak, 20. lui, 21. lisica, 22. ta, 23. oaza, 25. ne, 26. si, 28. mrva, 29. enajst, 31. n. i r, 34a. kaj, 35. Arko, 37. Save, 39. oaza, 40. gnat, 41. a. o., 42. č. n., 44. nam, 47. im, 48. ah, 49. r. j.

Listnica uredništva in uprave

Za tiskovni sklad. Sodrug Josip Pastorek iz Sarajeva je poslal Din 12.— za tiskovni sklad naše revije. Iskrena hvala. Sodrug! in sodružice, posnemajte!

Ko plačuješ vsak mesec od svoje skromne plače svoje obveznosti, spomni se tudi na našo revijo in če jo še nisi plačal, stori to čimprej.

Redno izplačuje stare in nove hranilne vloge ter daje posojila Splošno kreditno društvo, r. z. z o. z. v Ljubljani.

Splošno konzumno društvo „Posavje“
Zagorje ob Savi r. z. z o. z.

prodaja svojim članom v prodajalnah Zagorje in Loke vedno sveže in prvovrstno blago po najnižjih dnevnih cenah. Član lahko postane vsak, ki plača Din 250 vpisnine in Din 50— družinskega deleža. Pristopajte k zadrugi, ki bo postala tudi Vaša last in od katere imate le dobiček.

-Gostilna Figovec-

v Ljubljani je zbirališče vseh dobrovoljnih ljudi iz mesta in dežele.



Spretno roke.
Ako naj uspe, mora
sodelovati tudi glava—
svetla glava na
Dr. Oetker-jevem
pecilnem prašku!